

Кајсник

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

1995

4-6

КИЦНИК

БРОЈ 4-6 ЗА 1995. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

ПАТРИЈАРХ БУГАРСКИ Г. МАКСИМ
У КРАГУЈЕВЦУ

Стр. 3.

ОСВЕЋЕЊЕ ХРАМА ЧАСНОГ И
ЖИВОТВОРНОГ КРСТА У
КРАГУЈЕВЦУ

Стр. 4.

Епископ шумадијски Сава и протојереј Радован
Чанчаревић приликом освећења храма Часног и
Животворног Крста Господњег у Крагујевцу

Др Емилијан Чарнић
ШТА ЈЕ ПРАВА,
ХРИШЋАНСКА МУДРОСТ

Стр. 10.

Др Драган Л. Милић
РАД ЕПИСКОПА ИРИНЕЈА ЂИРИЋА
У ОБЛАСТИ СТАРОГ ЗАВЕТА

Стр. 12.

Владан Костадиновић
СТВАРАЊЕ ПРВЕ ПАПСКЕ ДРЖАВЕ
И СТВАРАЊЕ ДРЖАВЕ ВАТИКАН

Стр. 16.

Даница Петровић
ШКОЛА ЦРКВЕНОГ ПОЈАЊА
"КОРНЕЛИЈУ У СПОМЕН"
У ТОПОЛИ

Стр. 19.

На насловној страни: нови храм Вазнесења
Господњег, обновљеног манастира Саринца

На претпоследњој страни: горња фотографија –
крунски принц Александар Карађорђевић и
епископ шумадијски Г. Сава излазе из цркве
Светог Георгија на Опленцу по завршетку
Заупокојене литургије и парастоса нашем
блаженопочившем краљу Александру, на
годишњицу његовог убиства, 9. октобра 1995.
године; доња фотографија – по први пут после
Другог светског рата одборници Скупштине
општине Рача прославили су ове године Крсну
славу своје општине – Свету Петку

На последњој страни: испод иконе Светог про-
рока Јеремије дат је детаљ из зидног живописа
храма у Милошеву, освећеног 13. августа 1995.
године

Миодраг Павловић
О ХРАМУ

Ломазаник је проговорио први
о томе да ће храм да сруши
и то брзо, као претходни чин Сазнања.
М рекао је да ће самог себе да сазда
да три дана, и претвори у посредника телა
која се нису у људском знаку обрела.

Но гледалишту је и то било дugo,
птужише га да оклева,
нађоше се у рушевинама Упрошћења.
А рушевина је, као што рече
ован од Откровења,
једна од првих појава храма.

ЦРКВА И ДРУШТВО

**Не само да Православље данас мало кога „надахњује”,
већ је већини нејасно какав би значајнији утицај оно и могло
да изврши на друштвена кретања**

У каквом се односу налазе Црква и друштво? Поставити овакво питање, до скоро, у православним земљама је било беспредметно и донекле, бесмислено. Оно и данас изазива недоумицу међу многима у Цркви. Као да нам је тешко да признамо да се појмови Црква и друштво више не поклапају. А то је толико очигледно да, чини нам се, такав став не треба ни образлагати. Ако као припадност Цркви узмемо једини прави критеријум – учешће у Светој Литургији у својој парохији, јасно је какву мањину чине хришћани у данашњем нашем друштву. Чак, ако узмемо и шире, али и неодређенији критеријум – домове који примају свештеника, тај би се број повећао, али бито и даље била мањина у односу на целокупно друштво. Зато је и сасвим оправдано наше питање са почетка текста: У каквом се односу налази мањина – Црква, наспрам већине?

Кроз историју се тај однос одвијао: од прогона у првим вековима, христијанизације, постојања хришћанских држава кроз средњи век, хришћанских народа на Истоку у време турског ропства, све до новијег доба – 18. и 19. века и нарочито овог века и садашњег времена чија је тенденција све веће одвајање друштва и Цркве, док најзад, вера није постала приватна ствар сваког појединца, баш као што је то и начин одевања или исхрана. Ови токови нису мимошли ни наше друштво, тако да се данас сва политичка и друштвена кретања, култура, економија, образовање, једном речју читав наш друштвени живот одвија мимо Православља. И не само то да Православље мало кога „надахњује”, већ је већини нејасно ка-

кав би значајнији утицај оно и могло да изврши на друштвена кретања.

До пре неколико година се говорило о „повратку Цркви”, што је само по себи било бесмислено. Већ деценијама генерације расту и сазревају ван Цркве, па како ће се онда вратити тамо где нису ни биле а при том и не показују неку нарочиту жељу да се у Цркви и нађу. Велики део кривице сноси и атеистичка власт коју смо имали, али још дубљи и пресуднији разлог, о коме и желимо нешто да кажемо, је већ вековно „позападњавање” нашег друштва. Посматрано у том контексту и комунизам јесте последица тог процеса. Говоримо о процесу ширења западне цивилизације какав још није забележен у историји. Никад у историји једна цивилизација није успела да се толико прошири на све географске ширине и дужине, да постане у правом смислу речи „екуменска” цивилизација, општи модел и општи идеал организације друштва на целој нашој планети, као савремена западна цивилизација.

Ако под појмом цивилизације подразумевамо општи поглед на Бога, свет, историју, човека, систем вредности, потреба и приоритета који прихвата и у свакидашњи живот преводи већински део друштва, без обзира да ли то ради свесно или несвесно, дакле ако је то начин живота у одређеном историјском тренутку, онда ни наше друштво није избегло а вероватно и да није било могуће да избегне западне моделе. Узимамо као најједноставнији пример, толико изражену жељу, углавном код младих људи, за одласком из земље и бекством од рата и немаштине. У њиховој жељи, на страну то да ли је она

реална или не, нема страха од „непознатог” од „туђе земље”. Напротив, они одлазак доживљавају као могућност остварења својих животних циљева које не могу овде да остваре већ негде у развијеном западном свету. Тада свет се појављује као „сан”, као идеал, као „обећана земља”, толико жељена да је ништавна свака цена која бисе за то платила. Наше друштво много мање карактеришу неоспорно огромни успеси западне цивилизације, а много више њен систем вредности, потреба и приоритета – начин живота или бар жеља за таквим животом.

Са једне стране неоспорно је тачно, да ниједна досадашња цивилизације у тако кратком периоду није довела до толико коренитих промена у начину живота. Кроз само неколико генерација живот се потпуно измењио и постао у многоме лакши, али је исто тако плаћена и висока цена „лакоћи живљења” коју још увек не вреднујемо на прави начин. Још увек су пред нама само гигантски успеси западне цивилизације а много мање проблеми које је она створила. У нашој свести живи наивна вера да ће „свемогућа” модерна технологија решити и те проблеме, какви су на пример проблеми великих градова, или бесмислица идеје о непрекидном прогресу и економским законима, или потрошња која је сама себи циљ ради континуитета економског процеса, или пак еколошка катастрофа која је пред нама (а да задругу прилику оставимо да поменемо онтолошку празнину коју за собом носи западна цивилизација).

Православни народи, па ни наш српски, већ дugo временани-

су имуни на западна кретања и они су углавном пасивно и некритички улазили у њих заслепљени „сјајем“ запада. Последица је то да је исток, бар што се Европе тиче, постао само географски појам. Нема више противтеже западној цивилизацији, нема више другачијег погледа на свет, човека и живот, који је извирао из Православља, све је постало „западно“, а најтрагичније у свему томе је да нема иступа из западне цивилизације, јер за то нема ни места ни могућности. Она се намеће као једини модел, њене вредности као једине праве вредности, њена организација друштва као једини која води „прогресу“ и најзад њен начин живота као једини који је способан да усрећи човека. Иступа нема, сваки покушај другачијег начина живота је унапред осуђен да се нађе на друштвеним маргинама и занемарен.

Али, да овде застанемо, јер се читалац може запитати у каквој је све то вези са Црквом и вером?

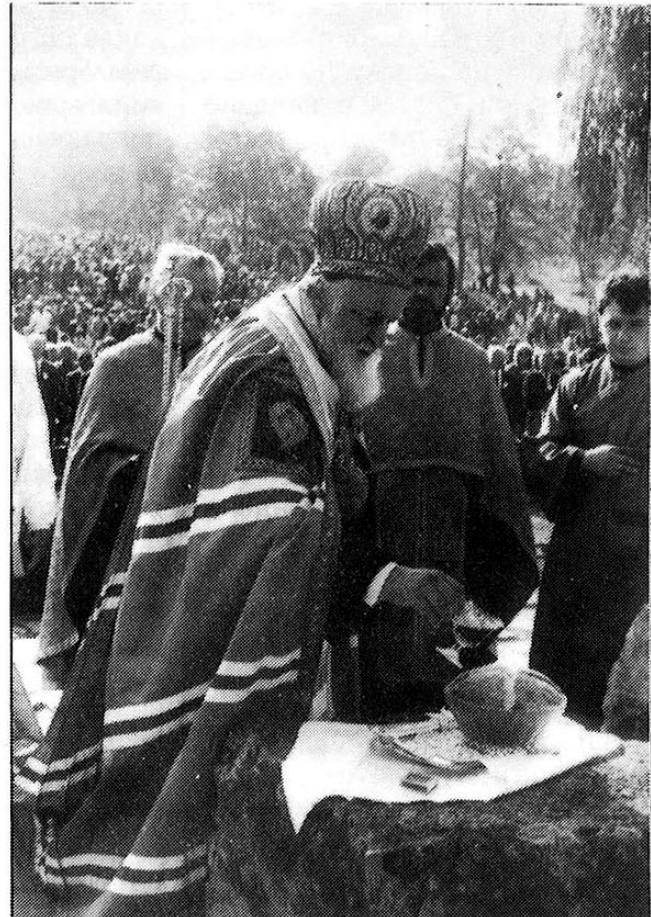
Сликајући на овај начин само тамну страну западне цивилизације желели смо само индикативно, не упуштајући се у анализу њених корена (што ће бити предмет, ако Бог да, неких будућих чланака) да нагласимо њен „екуменски“, тоталитарни карактер или исто тако и то да је и наше друштво део тог западног света. Па дакле, можемо сада поставити питање у каквој је вези наше друштво које је, ако не по резултатима оно по жељи, западно, са нашом православном вером?

На први поглед изгледа да су савремена, западна друштва верски неутрална, па чак и да подстичу и подржавају веру као својеврстан седатив, као средство за умирење од стресног темпа живота. На овај начин већина људи и код нас доживљава веру. Пре свега као могућност да се човек у одређеним тренуцима молитвено одвоји од овога света, да се смири, сабере и поново врати у свет. За овакву веру заиста има места у западним

друштвима, она је чак и пожељна, али она на жалост, нема готово никакве везе са хришћанством, никакве везе нема са искуством Живога Бога првобитне Цркве и вековним искуством православног Истока. То искуство дало је православни поглед на свет, човека и историју и преточило се у православни етос, у свакидашњи живот и праксу православних народа. У односу Цркве и савремене западне цивилизације, настале на краху западног хришћанског искуства, се не може, дакле, говорити о коегзистенцији или трпљивости. Ради се о две потпуно различите и супротстављене космотеорије. У односу на Православље, савремени западни поглед на свет, настао у доба Просветитељства, се јавља као јерес и то са толиким бројем присталица какву историја Цркве још није упознала. Отац А. Шмеман на једном mestu каже да су данашњи теолози савршено потковани да се супротставе јересима из 3. и 4. века а да савремене јереси једва да могу и да препознају. У прошlostи је појава јереси покретала све стваралачке снаге потенцијале Цркве да одбрани и изложи своје правоживље и правоверје, што данас, очигледно, није случај.

Најзад, завршавајући овај чланак, наш циљ није био подстицање „крсташког рата“ против „бездожних“ носилаца западне цивилизације, јер у том случају, вероватно, не би остало ни једног Србина на земљи. Сви смо ми заправо носиоци тог западног духа, јер смо га упутили васпитањем, образовањем и свим друштвеним и ли-

чним односима. Наш циљ је био да ука-жејмо на потребу поновне актуализације и повлачења границе између Цркве и „света“. Ако нам се у једном историјском тренутку учинило да је свет постао хришћански, да се појмови Црква и друштво, Србин и Православац, српство и православље покла-пају, то не значи да је и данас тако. Што пре то схватимо, тим ћемо пре моћи да кренемо у обнову црквеног живота, који и сам, баш као и друштво у целини, пати од „западне“ болести, пре свега индивидуализма. Дакле, на путу ка обнови пред нама су две непознатице – једна је, ма како то парадоксално звучало, само Православље, које не познајемо и не разумемо, и друштво чији смо чланови ми сами, а чије поставке, вредности, функционисање, корене исто тако не познајемо и не разумемо. Ма колико ови задаци изгледали тешки они су неизбежно пред нама и неизбежно ћемо морати да их решавамо, а од тих решења зависиће и наша будућност.

Са овогодишњег парастоса жртвама стрељаним у Крагујевцу 21. октобра 1941. године

ПАТРИЈАРХ БУГАРСКИ ГОСПОДИН МАКСИМ У КРАГУЈЕВЦУ

Дана 13. октобра 1995. године делегација Бугарске православне цркве, на челу са својим патријархом Господином Максимом учинила је посету граду Крагујевцу, епископу Сави и Епархији шумадијској. Заједно са високим представницима Бугарске православне цркве у Крагујевац је допутовао и патријарх српски Господин Павле.

Долазак гостију очекиван је у 9,30 сати. Већ од 8 сати народ, свештенство и монаштво пристизали су из унутрашњости и испуњавали простор око Саборног храма и сам храм.

У 9,15 литија је кренула из храма према улазној капији за дочек гостију, а у 9,30 звона Саборног храма су најавила долазак двојице православних поглавара и њихову пратњу. Најпре су се гости поздравили са домаћином – епископом Савом, а затим се поворка упутила у храм где је служена доксологија.

На крају доксологије Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава је поздравио високе госте и рекао:

„Пре 32 године наша Епархија, у лицу блажене успомене епископа Валеријана, поздравила Вас је на Оplenцу као Митрополита старозагорског. Данас Вас, ево, поздрављамо као преdstојатеља сестринске нам Бугарске православне цркве.

Радујемо се Вашем доласку јер нам доносите дах земље у којој је дух свој предао Господу своме наш Свети Сава српски.

Долазите нам из земље и архиђијецезе која чува мошти нашег светог краља Милутина, највећег задужбинара међу светим Немањићима.

Долазите у град мученика који је у последњем рату крвљу својом, крвљу своје деце, обојен и принео

Господу Исусу Христу богоносне мученике.

Долазите у Крагујевац који је тридесетих и четрдесетих година прошлог века, у својој државној штампарији, штампао књиге за децу бугарску; што све доказује да је у оним тешким временима, забугарски и српски народ, постојала јака веза која приличи једноверној браћи у Христу.

Ми Вам желимо да Вам овај краткотрајни боравак, овде у граду мученика, буде срећан и

патријарх Максим је рекао да је ово трећи дан где борави као гост Српске православне цркве и да се радује благочестивом народу, свештенству и монаштву који су се тога дана окупили око свога Архијереја, а што потврђује да је у овом народу присутна вера...

„Радујемо се доласку овде у град Крагујевац, који штампа богослужбене књиге које користе и наши студенти у изучавању богословских наука...“

Молимо се Господу, рекао је

Патријарси - бугарски Г. Максим и српски Г. Павле са домаћином - епископом шумадијским Г. Савом испред Владичанског двора у Крагујевцу

благословен, у дан печали за српски народ, како за бугарску Цркву тако и за српску Цркву.

Добро Нам дошли и живели на многа љета!”

На крају, предајући Госту икону Господа Исуса Христа, Преосвећени епископ Сава је рекао: „Молимо Вас Ваша Светости, да у знак сећања на боравак овде у Крагујевцу, примите икону Господа нашег Исуса Христа коме заједнички служимо.”

Отпоздрављајући домаћину епископу Сави – Његова Светост

патријарх Максим, за избављење српског народа од страдања у овом нашем времену...

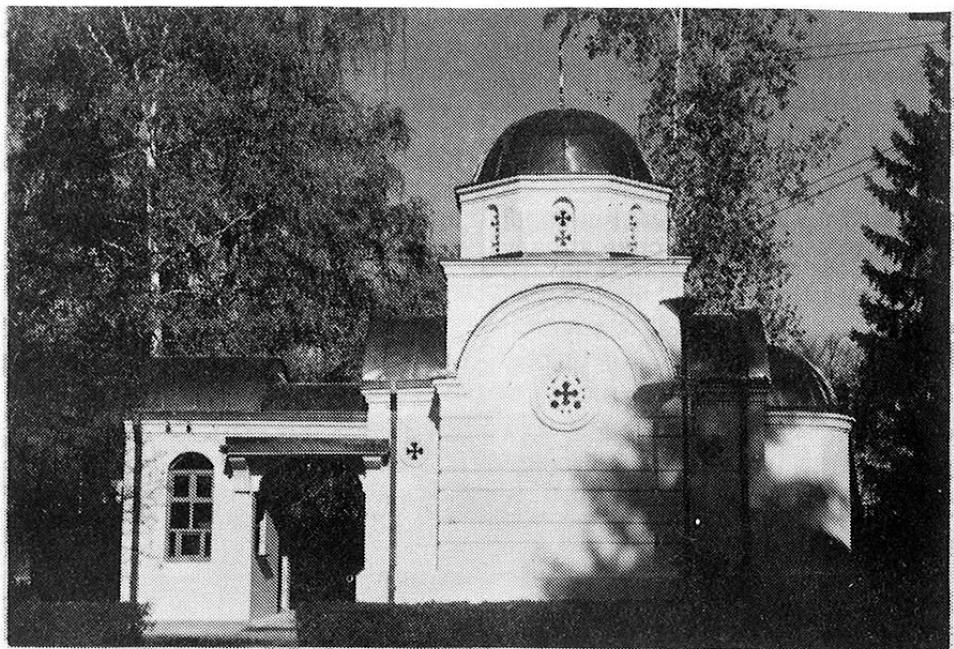
На крају оба патријарха су ушла у олтар и уписали се у Јеванђеље, а затим су, пробијајући се кроз народ, дуго и споро, прешли у Епископију на разговор и послужење.

Око 11 сати гости су, срдачно испраћени од домаћина, уз звуке звона, поздрављени и од народа на улици, кренули за манастир Жичу.

Д.М.С.

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

ХРАМ ЧАСНОГ И ЖИВОТВОРНОГ КРСТА ГОСПОДЊЕГ У КРАГУЈЕВЦУ

Храм Часног и Животворног Крста Господњег у Крагујевцу

Догађај од 5. новембра 1995. године ући ће у летопис Старе цркве крагујевачке као историјски. Наиме, тога дана Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава осветио је новоподигнути храм Часног и Животворног Крста Господњег у порти Старе цркве где је, пуних четрдесет година, чуван историјски крст, порушен 1951. године.

Почивши прата Драгослав Величковић, парох при Старој цркви у Крагујевцу, сведок тог немилог догађаја, записао је на маргинама богослужбене књиге Минеја за тај месец и дан, да се рушење крста, на тргу у Крагујевцу, одиграло у ноћи између 5. и 6. јула 1951. године, насловивши са: „Један крстооборни акт“.

Пуних четрдесет година Стара црква у Крагујевцу била је чувар овог историјског крста, све до деведесетих година када је исти враћен на трг где је и био пуних 120 година.

Да би се сачувала успомена на место где је крст био четрдесет

година, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др

Сава је благословио да се на том месту подигне храм Часног Крста.

Прошле 1994. године, јула 12., освећени су темељи будућег храма Часног Крста, а ове године, 5. новембра Храм је био спреман за освећење. Тога дана је Преосвештени епископ Сава је, уз саслужењеprotoјереја Драгослава Степковића, старешина Старе цркве и protoјереја Радована Чанчаревића, пароха крагујевачког при Саборном храму у Крагујевцу и са двојицом ђакона, извршио чин освећења храма Часног Крста. Иако је дан био прохладан побожни Крагујевчани су испунили простор око Старе цркве и новог храма.

За ову свечаност гостовао је Хор младих из Новог Сада који је, дивним појањем, увелиично славље.

У току Литургије присутнима се обратио Преосвештени епископ Сава.

На Литургији, у новоосвећеном храму, причестило се 34 душе.

У 11,30 сати приређен је свечани ручак за приложнике и добротворе, званице и Хор Младих из Новог Сада, а за сви народ послужење у порти Старе цркве.

У току ручка protoјереј Драгослав Степковић, старешина Старе цркве крагујевачке, у име Братства Старе цркве, захвалио је свима приложницима, који су помогли ово богоугодно дело и најзаслужнијима уручил захвалнице.

За овај дан, историјски дан, у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе из Крагујевца, обновљена је и Стара црква (фасада) и конак.

Чланови Хора младих из Новог Сада са епископом Савом испред новоподигнуте крагујевачке цркве

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

ХРАМ СРЕТЕЊА ГОСПОДЊЕГ У РАЉИ

Mада историчари и путописци Раљу средином прошлог века помињу као *средишње сеоских заједница неколико околних насеља, које има шаковану „варошицу”, односно „чаршију” са дућанима, радионицама, механикама, школама, низом административно-управних зграда...*¹ и као уредну жељничку станицу иза које се појављује леј нови део насеља са љутким кућама и много бројним кречанама, где Италијан Тонети прерађује бели и сиви, мештани јасно јеличасту мермер за архитектонско украшавање београдских грађевина², мештани нису до наших дана сазидали цркву. Ипак, могли су снаге да изградњу започну у време безбожно, према пројекту магистра Радослава Прокића. Првог дана октобра ове године новоподигнуту цркву осветио је епископ шумадијски Сава, када је служена и архијерејска Литургија, уз присуство великог броја верника.

Архијерејске епархије се обратио Богу с надом да ће он дати да ова црква, као и на дан освећења, буде увек пуне верника. „Као што зидамо домове да би у њима становали током целе године, тако зидамо и ове наше хришћанске храмове, да би долазили у њих, да би се сусретали са Богом. Ви ћете се овде сусретати са Богом, у свим својим радостима и жалостима, а све њих доносити у овај свети храм и сва ће се ваша радост и

жалост мешати у заједничком путиру из кога ћемо се причешћивати телом и крвљу Господа Исуса Христа.”, рекао је епископ Сава.

За залагање током изградње цркве Сретења Господњег у Раљи, епископ шумадијски Г. Сава одликовао је месног пароха Славишу Поп-Лазића правом ношења црвеног појаса.

Архијерејске грамате признања за старање о подизању храма у Раљи додељене су Живомиру Радисављевићу из Мале Иванче, Слободану Срејовићу из Београда, Предрагу Максимовићу, Живораду и Бобани Ђуричић и Миролјубу Павловићу из Раље.

И трпеза љубави око које се окупила и цела хиљада званица, уз фолклорни програм културно-уметничког друштва из Сопота, била је прилика да се искаже захвалност свима који уложише труд и приложише лепте, да Раља добије цркву.

Негослав Јованчевић

Напомене

- Бранко Вујовић, „Уметност обновљене Србије 1791–1848”, Београд, 1986.
- Феликс Каниц, „Србија – земља и становништво”, Београд, 1985.

ОСВЕЋЕН ЖИВОПИС ЦРКВЕ У МИЛОШЕВУ

Са благословом митрополита српског Михаила, црква у Домуз Потоку, како се до 1901. називало Милошево, подигнута је 1863. када је у овом селу парох био Љубисав Јовановић. Била је посвећена Светом пророку Јеремији, а изгледа да није била од тврдог материјала, јер је после тридесет година морала бити президана. Тада посао за време свештеника Новака Ристовића, обавио је мајстор Станко Николић из Багрдана од 1893. до 1894.

Међутим, црква је морала бити срушена 1936. године. Тада почиње зидање данашње, по пројекту инжењера Божидара Стамболића из Јагодине. Радове је до јесени наредне године извео, за време свештеника Милована Миловановића, мајстор из Јагодине Драгутин Амровић.

Освећење је 14. новембра 1937. обавио викарни епископ Сава (Трлајић). Тада је црква Светог про-

рока Јеремије добила привремени иконостас од нутованих чамових дасака, на коме су биле иконе Рускиње Парезанове.

Нови иконостас, рад Нестора Алексијевића из Скопља, са иконама Јарослава Кратине постављен је 1958. године. Тада је у Милошеву парох био Драгољуб Миленковић.

Непрекидну бригу о својој цркви мештани Милошева су доказали и жељом да своју богомольју живопишу. Определили су се 1991. да радове повере младом сликару Драгану Милојевићу из Кијева. До краја 1993., уз сталне консултације са епископом шумадијским Господином др Савом, радови на живопису окончани су.

Скори сви мештани учествовали су у обезбеђењу средстава за трошкове живописања, а највеће прилоге дали су Милошевци Драган Величковић и Јездимир Николић, који су на привременом раду у иностранству.

Током 1994. године становници Милошева могли су снаге да куполу цркве препокрију бакарним лимом.

Освећење новог зидног живописа у милошевском храму Светог пророка Јеремије извршио је Његово Пресвештенство епископ шумадијски Господин др Сава 13. августа 1995. Своју велику црквеност народ Милошева потврдио је изузетно свечаним и достојанственим дочеком свог архијереја. Беседа, после освећења и Литургије, Пресвеченог владике, била је прилика да се искаже похвала мештанима за старање о цркви.

Током трпезе љубави побожни Милошевци могли су од свог владике да чују опомену, како ће брига о цркви имати смисла ако у селу буде доволно њихових наследника, на којима ће остати црква.

о. Светислав Радосављевић

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

ХРАМ РОЂЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ВЕЛИКОЈ КРСНИ

„О високом благостању у овом крају сведоче и лепе цркве, чији крстови, кубета и кровови често надалеко светлуцају, истакле су се на пример цркве у Радинцу, Вранову и Великој Крсни, где је Богородичина црква са својом високом куполом саграђена 1889, а стајала је 34 хиљаде динара. Куће су такође лепо грађене, окречене, већином црепом покривене...”, писао је о Великој Крсни пре стотинак година један немачки научник.

Ово село и данас предњачи по уређености својих домова, али, као и пре једног века, мештани не заборављају своју веру и своју светињу, тако да о храму непрекидно брину, поправљајући га и онбављајући. Изградили су и нови звоник, што је био повод да Велику Крсну 15. октобра посети Његово Пресветењство владика шумадијски Господин др Сава. Служена је

архијерејска Литургија и освећен нови звоник.

У проповеди, у цркви Рођења Пресвете Богородице у Великој Крсни, преосвећени Владика поучио нас је да је грех узрок свих данашњих криза, да Бога кога не видимо не можемо волети ако не љубимо ближњега свога кога видимо. И уверио нас је да Господ преко црквеног звона говори – хајде за мном.

Труд мештана Велике Крсне у пословима обнове храма и подизања звоника награђен је архијерејским граматама признања, а добили су их Миланче Милићевић, Томислав Обрадовић, Радослав Обрадовић, Срећко Павловић, Милорад Вићевац и Драгољуб Бранковић.

Трпеза љубави, која је приређена после освећења новог звоника, дала је прилику месном пароху оцу Слободану Кеџићу да

свим мештанима захвали на старању о цркви и изрази наду да ће у Великој Крсни увек изнова бити обнављана жива Црква Христова.

Академик Димитрије Стефановић, чији је хор у Великој Крсни на Литургији омогућио верницима да, како рече владика Сава „мисле да стоје на небесима”, са себи својственим жаром и узбуђењем замолио је Велиокршљане да се придржавају јеванђељских порука, пре свега да буду добри једни према другима, да сваке недеље и празником походе цркву, „јер нама нема помоћи без Цркве, нико више не може да нам помогне него Господ Бог и наша вера, а оне који верују, Господ Бог и Пресвета Богородица неће никада оставити”.

Негослав Јованчевић

Звоник цркве у Великој Крсни освећен
15. октобра 1995. године

О РАФАИЛУ МОМЧИЛОВИЋУ, СЛИКАРУ ИКОНОСТАСА ВЕЛИКОКРШАНСКЕ ЦРКВЕ

Рођен је 1875. у Дероњама у Бачкој. Од дванаесте године је ћак у манастиру Ковиљ, где упознаје сликара Аксентија Мародића, који га подучава сликању, јер показује вољу и дар. Замонашен је у Манасији, а доста касно добија стипендију од Светог архијерејског синода и уписује се у Уметничку школу у Београду, одакле иде у Москву и Рим. Свирепо мучен од усташа, умро је у Славонској Пожеги 3. септембра 1941. али му се не зна место гроба.

Душан М. Колунџић о раду о. Рафаила, у Споменици о 50-годишњици васпостављања Српске патријаршије, написао је: „Радио је иконостас у манастиру Раковици (који је, на жалост, Лукујан Бибић 1956. потпуно премазао), затим иконостас цркве Ружице на Кalemegdanu у Београду, где је резбарију радио Коста Тодоровић, столар. Поред ова два мања, насликао је и два велика иконостаса – у Пачиру и Горњем Ковиљу. Преко тридесет икона на ковиљском иконостасу делују готово импресионистички, а нарочито кад у позадини слика воду и небо. Несумњиво да га је ту инспирисао равничарски дунавски пејзаж око манастира Ковиља, са својим егзотичним бојама при изласку и заласку сунца. Овај утицај огледа се чак и у иконографији. Света породица у сцени Бекство у Египат, на парапету испод Богородичине иконе, превози се преко реке у типично дунавском чамцу. Звездано небо и ведро плаветнило на слици Молитва у Гетсиманији, подсећају на тихе ноћи поред Ресаве. Иако је неко време боравио у Москви, иконографски утицаји талијанске ренесансе су знатно уочљивији.”

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

ЦРКВА СВЕТОГ РОМАНА У МАЈУРУ

У равници средњег Поморавља,
а са леве стране Велике Мораве, на
благом узвишењу у подножју план-

У архивским документима село
Мајур се помиње у административној
подели Србије за време Милоша Об-

Црква у Мајуру

ине Јухора, налази се велико и лепо насеље Мајур. Налази се на домаку града Јагодине, у непосредној близини индустрије „Каблова“.

Поред Мајура пролази је чувени Цариградски друм који је повезивао Београд са Цариградом, Средњу Европу са Блиским Истоком. Пут је био главна веза између две цивилизације: римске и византијске.

Први записи о селу Мајуру датирају из 1788. године и везани су за Кочину буну. У овом устанку 1788. године капетан Коча Анђелковић-Петровић дигао је цело Поморавље, Левач и крагујевачку област на ноге противу турског насиља. У овом покрету ослобођења Србије узели су учешћа и житељи села Мајура.

За време Првог српског устанка житељи села Мајура узели су учешћа у борбама 1806. године на брду Гиљу које се налази у мајурском атару.

У току Другог српског устанка 1815. године борбе са Турцима су се одвијале на мајурском пољу и на Јухору.

реновића 1819. године, где се каже да Мајур броји 46 кућа.

Подизање цркве

Међу житељима насеља Мајур сачувано је народно предање да је некада постојала црква посвећена св. Рому на месту званом „Селиште“. Поуздано се зна да је парохијски храм за насеље Мајур био у селу Јовцу. Парохија мајурска имала је у свом саставу следећа села: Мајур, Мијатовац и Бресје.

Насеље Јовац је у то време, у овој околини, доминирало и црквом и школом. Имало је и свештеника и учитеља и све основне установе које су једном месту потребне.

Житељи села Мајура, знајући да су ближи граду и добром путу, чврсто реше да у центру села подигну и цркву и школу. У овом њиховом подухвату доста их је помогао парох јагодински прота Младен Вукићевић, архијерејски намесник белички.

Мештани села Мајур прво су се обратили писменим захтевом своме пароху Јовану Јовчићу, који је становаша у својој кући у Јовцу, у коме образлажу своју жељу за подизањем цркве у Мајуру.

Надлежни парох Јован Јовчић одговорио им је и заказао збор за 10. април 1937. године. Збор је одржан заказаног дана и донета је једногласна одлука о подизању цркве у селу Мајуру. Текст одлуке гласи:

1. Да се још ове године стави прирез 5% на основи прореза што ће бити као почетна сума за образовање фонда за подизање цркве.

2. Да се тај исти новац кад буде прикупљен преда на прилод државној хиташкарној банци.

3. За ову цељу тај, за стварање о подизању цркве и прикупљању добровољних приступа - прилога изабран је одбор у који су ушла ова лица: Стојадин Милосављевић, Мијајло Васић, Живадин Ј. Милојевић, земљоделци и учитељ Милосав Милићевић, сви из Мајура.

4. Збор је изабрао за овераче записника и то: Миладина Анђића, Станича Анђића и Драгутина Симића, земљоделци из Мајура.

5. Ставља се одбору да ову одлуку достави у прејису одбору ошиштине мајурске и умоли да се паре ошиштински прирез унесе у буџет ошиштински разређе на грађанско.

6. Прејоручује се изабраном одбору да стави у споразум са одбором мијатовачким за заједничко подизање цркве.

Председник збора
председник ошиш. суда
Стојан Миладиновић

После ове једногласне одлуке збора села Мајура, одмах је покренута акција о прикупљању добровољног прилога и других дозвола и одобрења ради подизања нове цркве у Мајуру.

О одлуци за подизање цркве у Мајуру послат је извештај и Његовој Светости патријарху српском Варнави, који је све ово благословио.

Изабрани су два одборника који ће скупљати прилоге за цркву у Мајуру, а који су имали специјалну дозволу да могу да скупљају прилоге по свој окolini.

Књигу добровољних прилога уредно и читко је водио надлежни учитељ Милосав Милићевић, који је био не само секретар ове акције већ велики агитатор и приложник будуће цркве у Мајуру.

Мештани Мајура су хтели са житељима села Мијатовца заједнички да подигну цркву, али нису нашли заједнички језик око локације. Тако је престала сарадња Мијатовчана и Мајураца, и тек у завршној фази радова и село Мијатовац је почело да учествује у изградњи цркве у Мајуру.

На дан 2. августа 1937. године освећење темеља храма извршили суprotoјереј Младен Вукићевић, архијерејски намесник и Јован Јовчић, парох мајурски.

У току 1937. године отпочела је убрзанија изградња цркве у Мајуру, а 1938. црква је била већ покривена. Због материјалних а и ратних прилика црква је остала таква све до јула 1941. године, када је отпочело активније скупљање добровољних прилога.

Црква у Мајуру зидана је сва од камена. Главни зидар је био Сима Симоновић из Јагодине. У току 1942. године црква је урађена и изнутра. Постављен је оквир на иконостасу за иконе, а који је израдио стolar Драгољуб Матић из Поточца. Исте године осликано је осам фресака – рад народног уметника чика Јанка Брашића из Опарића. Иконе на иконостасу израдио је академски сликар јеромонах Никодим Бркић из Београда. Велико звono поклонио је др. Шохаја Шохајевић, лекар из Јагодине, а за покој душе свога брата Светислава Шохајевића, апотекара из Јагодине. Средње звono поклонио је Веца Веселиновић из Мајура, а најмање Стојадин Милосављевић такође из Мајура.

Село Мијатовац није хтело у почетку да учествује у изградњи цркве у Мајуру, али када је храм био покрiven и мијатовчани су се укључили. Храм св. Романа у Мајуру коначно је био завршен 1942. године. Стари свештеник Јован Јовчић није дочекао да служи Литургију у новоподигнутом храму, али је учествовао у освећењу темеља и до половине радова на поди-

зању храма. Мада је храм отпочео са богослужењем 2. априла 1942. године, освећење истог извршено је тек 1960. године. Прву Литургију у новоподигнутом храму служили су: месни парох Стамен Маринковић, игуман Макарије Ђорђевић, проф. гимназије из Јагодине, потоњи епископ сремски и protoјереј-ставрофор Серафим Поповић, који је као избеглица из Македоније живео у Јагодини.

Храм св. Романа у Мајуру освећен је тек 9. октобра 1960. године од епископа шумадијског Валеријана, уз саслужење protoјереја-ставрофора Младена Вукићевића, пароха јагодинског у пензији и јеромонаха Христофора, старешине манастира Јошанице. За певницом су певали свештеници: Милорад Милошевић, парох јагодински и Миливоје Павловић, парох сиоковачки.

Црква у Мајуру обнављана је више пута али је тек 1981. године генерално обновљена, како са спољашње стране тако и са унутрашње. Стари цреп је замењен новим. У олтару осликана је фреска Пресвете Богородице „Ширшаја небес”, рад Николауса, уметника из Атине.

Године 1990. власник „Металке” Радосав Миленковић, инж. из Јагодине решио је да из својих средстава

подигне трем испред цркве, који ће у исто време бити и проширење саме цркве. За овај подухват ангажован је Малиша Миленковић, архитекта из Јагодине, који је изградио план за овај трем. Трем је израђен у врло брзом року и већ 29. августа, на дан црквене славе, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Др Сава извршио је освећење истог, уз учешће већег броја свештенства и мноштво народа. Певао је Хор Епархије шумадијске.

Парохијски свештеници

Одмах по завршетку храма у Мајуру, основана је Парохија мајурска од села Мајура и Мијатовца. Први парох новоосноване парохије био је:

1. – Свештеник Стамен Маринковић (1942–1945). Протеран од стране Бугара из Врања он је живео као избеглица у Јагодини. Године 1942. постављен је за пароха мајурског. У сарадњи са црквеним одбором учествовао је у завршним радовима на изградњи цркве. Мирно је чекао да се његов крај ослободи и да се врати на своју парохију корбевачку у близини Врања.

Одлуком Светог архијерејског синода 13/26.I. 1945. године, наређено је да се сви избегли свештеници врате на своје напуштене парохије, што је и свештеник Стамен Маринковић учинио.

2. – Protoјереј Серафим Поповић (1945–1958). И овај свештеник је до доласка у Мајур био са становом у Јагодини као избеглица. Чим је дошао имао је много проблема са становом јер су месне власти уселиле у парохијски дом учитеља Петронија Јовановића, а после овога и друге учитеље су насељавали пуних седам година, без плаћања кирије за станововање.

Својим актом од 1953. године прата је упозорио месне и школске власти да плате цркви кирију и да иселе учитеље. Кираја је добивена и од тога је електрифициран стан и постављена нова столарија.

Прота Серафим је имао и других проблема. Године 1947. упутио је молбу среским властима да одobre игранку и сеоске литије на дан црквене славе. Молба је таксирана и одмах уплаћено 20 динара за одговор. Одговор је стигао са овом садржином: „Одобрава се скуп и игранка или не код цркве мајурске, већ испред задружног дома у Мајуру, из разлога што је тога дана

У МАЈУРУ НА СВЕТОГ РОМАНА

Црква у Мајуру обележила је ове године свој храмовну славу светом архијерејском Литургијом, коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава, уз саслужење шесторицом свештеника и ђаконом. На Литургији певале су монахиње манастира Грнчице.

За време Малог Входа епископ Сава је старешину храма протонамесника Слободана Милановића, пароха мајурског, одликовао protoјерејским чином.

За време причасног проповедаје protoјереј Драгослав Степковић, архијерејски намесник крајујевачки на тему: „Ако се не покајете, изгинућете!“

На крају Литургије Преосвешени епископ Сава је пререзао славски колач, честитao храмовну славу свима парохијанима као и црквеном одбору на целу са вредним председником Господином Радосавом Миленковићем, инжењером, за кога је Епископ рекао да је најбољи председник у епархији Шумадијској.

Око 12 сати приређена је трпеза љубави за којом су узели учешћа сви присутни гости.

После ручка Господин Епископ је разгледао радове на цркви, мозаик који је постављен на дозиданом делу цркве – трему, дао упутства за даље радове, а затим је, уз звуке звона, топло испраћен од свих, кренуо за своју резиденцију у Крагујевцу.

Д.М.С.

црквена слава па да се не би ометали црквени обреди". Имао је овај парох и других сметњи које је уносио у летопис. Ипак и поред бројних сметњи овај парох је успео да доврши коначно парохијски дом и да озиди ограду око црквеног дворишта у дужини од 110 метара.

Протојереј Серафим је стално ишчекивао да се врати у своје родно место код Кичева. Али пошто је био Србин његово надање је остало неиспуњено. Као пензионисани парох мајурски отишао је код сина у Ужичку Пожегу где је овај био учитељ.

3. – Свештеник Милован Миловановић (1958–1963). Одмах по доласку у Мајур свештеник Милован је наставио са ограђивањем црквеног дворишта и довршавањем парохијског дома. Народ је доста помогао добровољним прилозима и радном снагом. И тек 9. октобра 1960. године

позван је, од стране пароха и народа, епископ шумадијски Валеријан да освешта новоподигнути храм. Служба је била свечена уз учешће народа, а парох мајурски је произведен учин протојереја. Овај парох је рођен 1907. у Петровцу код Крагујевца. По својој молби премештен је 1963. за пароха у Лапову.

4. – Станисав Митровић, свештеник и парох (1963–1979). Рођен је 1935. г. у Драгову код Белужића. По завршеној богословији био је парох у Доњем Штипљу, а 1963. прелази у Мајур. Овде је завршио Правни факултет. За његово време довршена је црквена ограда и ископан црквени бунар и подигнута помоћна зграда за народ.

5. – Свештеник Слободан Милановић (1979–). Свештеник Слободан је рођен 1934. године у селу Вукмановцу код Рековца. Најпре је био парох баничански код Смедеревске Паланке.

За његово време храм у Мајиру је генерално обновљен: торањ је покривен бакром, малтер обивен и поново омалтерисан. Замењен је под у цркви и иста унутра омалана.

Године 1987. основана је II мајурска парохија, и на исту је постављен:

6. – Свештеник Богдан Ђорђевић (1987–1989). Рођен је у селу Мареновићу код Варварина. После две године проведене на парохији II мајурској свештеник Богдан Ђорђевић одлази за пароха у Западну Немачку. На његово место долази:

7. – Свештеник Станиша Јовановић (1989–1993). Станиша је рођен 1946. г. у селу Церница код Варварина. Године 1992. основана је парохија мијатовачка те је село Мијатовац одвојено од Мајура. За пароха мијатовачког постављен је протонамесник Станиша Јовановић.

(Из Летописа цркве у Мајуру)

Обележена 140-годишњица богослужења у цркви Светог Петра и Павла у Рачи

БОГ СВАКОГ ПО ИМЕНУ ОСЛОВЉАВА

Мада по својој монументалности рачански храм завређује да историчари уметности пажљиво анализирају његову архитектуру, они су у њему више посматрали сликарство, како иконостас, тако и зидно. Имамо доста прецизне оцене о ономе што су Милија и Никола Марковић радили на иконостасу, а Димитрије Посниковић као зидни живописац. Тако професор Миодраг Јовановић дела ових уметника и у цркви у Рачи види као зачетке модерног црквеног сликарства у Кнежевини. „Зографија је скоро потпуно потиснута и академизовани стил, чак и мање учених мајстора, обележавао је живопис и иконографије српских цркава. Још једноме се показало да је модернизацију живота пратила модернизација културе и уметности, па и она услуге цркве–провинцијализација и остајање под турском влашћу није смела да буде цена за очување византанског иконографског традиције. Уосталом, сликари ове, романтичарске епохе, били су извршиоци програма доношених и даље кроз добро уходане процедуре црквених општина и конзисторија, где није исказивано спречавање модерног ликовног израза.“ (Миодраг Јовановић: „Српско црквено градитељство и сликарство новијег доба“, Београд–Крагујевац, 1987, стр. 88).

О градитељским квалитетима храма, у црквеном летопису, седамдесет година после њене изградње, забележено је да је од тврдог материјала, у готском стилу, са једним торњем и звоником на њему, у свему налик на београдску Саборну цркву.

Од епископа шумадијског Господина Саве, у беседи после архијерејске Литургије у част сточетрдесетогодишњице Божије службе у цркви, 8. октобра, чули смо да су Рачани средином прошлог века, само 19 година после завршетка цркве брвнаре, одлучили да зидају „најмонументалнију цркву у данашњој Епархији шумадијској, а онда Архиепископије београдској“.

Током прославе ове велике годишњице, више појединости о току подизања храма Светог Петра и Павла у Рачи, предочио је архитекта Радослав Прокић. Из документације коју је господин Прокић сакупио и приредио, види се: Рачани обавештавају конзисторију да хоће да зидају цркву „13 вати и 4 стопе дугачку, широку 6 вати и висине 6

вати“, да се као ктитор већ 1844. појавио Петар Стефановић, судија из Раче, да су се убрзо мештани позавађали око локације, да после тога у Рачу стиже дворски архитекта Јан Невола како би планове и локацију уподобио прописима. Документи нам још говоре да грађевинске власти имају једно, а митрополит Петар друго (градити онолико цркава колико народ жели) мишљење о црквеном градитељству, и да су коначно Рачани ступили у погодбу 1. августа 1851. године са Анастасом Наумовићем из Врања, да од свог материјала, за две хиљаде царских гроша, по приложеном плану, подигне цркву.

Централни догађај прославе ове годишњице била је архијерејска Литургија, коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава, а приређен је културно–уметнички програм и трпеза љубави. Окупљање у Рачи, поред свечарског карактера требало је вернике да опомене да је време да се ова богомольја заштити од зуба времена и обнови. На то је више пута, током беседе за трпезом љубави, подсетио и владика Сава.

Као похвалу древности овог храма наш архијереј је рекао и ово: „Једино Бог зна колико је литургија одслужено у овој цркви. Једино Он свевидећи зна колико је суза радосница и жалосница помешано у путу и једино Бог зна колико су биле дуге поворке оних који су се мирили са Богом и са самим собом. Бог зна имена сваког оног који је прошао кроз ову цркву за вечни живот, јер Бог сваком име зна и свакога по имениу ословљава. Само Иродиј није хтео да ослови по имениу, него је казао – идите кажите оној лисици. Иначе сваког човека, будите сигурни у то, да Бог по имениу зна, да га Бог прозива и да ће га Бог прозвати када буде дошао поново на земљу да тражи своје.“

Ми смо Божија својина која живи на овој земљи јер је земља Господња.“

На крају је Преосвештени владика Сава рекао да не остаје само свет на младима, већ и Црква остаје на младима, што значи да је света обавеза наших породица да имају много, много деце, доста више него сада, да би велика дела предака имао ко да прихвати.

Негослав Јованчевић

ШТА ЈЕ ПРАВА, ХРИШЋАНСКА МУДРОСТ

Философија уместо доживљаја даје само мисли, претпоставке уместо одређености, теорију уместо Божијих дела, људски начин мишљења уместо божанског позива. У учењу апостола Павла, напротив, нема метафизичке спекулације, већ се говори о ономе што је Бог за нас учинио у Исусу Христу.

У стара, старозаветна времена, мудри цар Соломон се овако молио Богу: „Дај слузи своме срце разумно, да може судити твоме народу и распознавати добро и зло” (1. Цар. 3,9). „Јер Господ даје мудрост, из његових уста долази знање и разум... Ка-да дође мудрост у твоје срце и знање омили души твојој” (Мудре изреке 2,6.10). Од Соломона па надаље кроз целу старозаветну историју владало је уверење да човека може да умудри само Бог својом мудрошћу. Та мисао преовладава и у Новом завету. Тако апостол Јаков на самом почетку своје посланице учи: „Ако некоме од вас недостаје мудrosti, нека иште од Бога, који свима просто даје и не кори, и даје му се” (Јак. 1,5).

У овом духу апостол Павле пише Ефесцима: „Нека Бог Господа Исуса Христа, Отац славе, даде вама духа мудrosti и откривења – да га познате” (Еф. 1,17). Моли се да читаоци ове посланице упознају и разумеју Бога. Да бисмо сазнали шта нам је од Бога све даровано, потребна је посебна мудрост (уп. 1. Кор. 2,13–16), при чему се не мисли на неко теоријско сазнање, већ на разумевање и сигурност, коју Бог у нама ствара просвећујући нас. Права мудрост се састоји у правилном разумевању божанских истина, и ко њу има пре ће се понизити него погордити. Јер знање без благодати надима, а мудрост у благодати назидава.

Наше просвећење није дело нашег личног оштроумља, него дело Светога Духа, који нам се показује као дух мудrosti и откривења. Том мудрошћу ми схватамо Божији промисао и она нас оспособљава да служимо Богу. Наша лична сазнања остају увек нешто спољашње и оно што смо сазнали не постаје наша својина докле год је само у интелекту. Јер оно што је божанско сазнаје се само помоћу Светога Духа (1. Кор. 2,10). Зато Велики Апостол упозорава: „Пазите брижљиво како живите, не као немудри него као мудри, искоришћавајући време, јер су дани зли” (Еф. 5,15).

Бог је хришћане обдарио мудрошћу и они су дужни да се њом користе у свакој прилици, да искористе време у ком живе и да подносе све неприлике које их снађу. Тиме ће се као мудри разликовати од немудрих, а контраст између мрака и светlosti доћи ће до пуног изражaja. Време, у ком живимо, треба користити и учинити га својим на тај начин што ћемо га провести угађајући Богу. Оно постаје наше када га испунимо добним делима. Само по себи време није зло, ни дани нису зли већ људи. Дани постају зли када их ми испуњавамо злим делима. Иначе, природа дана није ни добра ни зла, већ јој наша дела дају обележје. И када Спаситељ каже: „Доста је дану зла свога” (Мт. 6,34), то значи: доста је зла које су људи починили.

Посебну опасност за хришћанску мудрост представљају разноврсне људске науке и теорије засноване искључиво на људском мишљењу. Зато смо упозорени: „Не дајте се завести различитим и туђим наукама, јер је боље утврђивати срце благодаћу” (Јевр. 13,9). Понекад бујица разноликих мисли ствара утисак да се ради о неком богатству и дубини мисли, дубокој мудrosti. То изазива љубопитство и наду да ће се доћи до нове, запаљујуће мудrosti. Апостол пак учи да уместо прихваташа разних нових учења хришћанин треба да се држи једног великог дара, драгоценог добитка, благодати. Насупрот несигурним, колебљивим и пролазним учењима божанска благодат је чврста, савршена и непоколебљива. Она нас једина може учврстити и учинити постојанима.

У доба апостола Павла опасност од разних заводљивих учења појавила се посебно у ма-лоазијском граду Колоси. Зато он пише овој цркви: „Пазит да вас ко не зароби философијом и сујетном преваром по људском предању, по светским стихијама” (Кол. 2,8). Апостол није философији одрицао сваку вредност и тежњу ка сазнању истине. Напротив, он сједињује знање и веру; у њиховом јединству види савршенство хришћанског сазнања (уп. Еф. 4, 13). Не осуђује сваку философију, него само даје на знање да хришћанство није

првенствено философија. Јер, философија уместо доживљаја даје само мисли, претпоставке уместо одређености, теорију уместо Божијих дела, људски начин мишљења уместо божанс-ког позива. Грчка философија је, додуше, поред хришћанства најзначајнија духовна подлога европске културе, али у њој нема говора о историјском делању Божијем, нити о једном личном Богу који нас лично позива. У учењу апостола Павла, напротив, све је концентрисано на Божије откри-вење, на Христову историју и њен значај за наш живот. Ту нема ме-тафизичке спекулације, већ се говори о ономе што је Бог за нас учинио у Исусу Христу. Вера је за њега сретање, сусрет Бога који се открива у историји и човека који се у то откривење укључује. Према томе вера је оно што се догађа у човеку у том његовом личном сусрету са Богом. Теоло-гија апостола Павла се уздиже како над грчком философијом тако и над јудејским тумачењем Светог писма. Истинска заједни-ца са Богом, а са тим у вези и прави вечни живот постиже се као Божији дар.

Права философија је само она која је у потпуној сагласности са откровеном истином, а Христос је као вечна и божанска ис-

тина не само извор већ и предмет такве философије. Јевреји су сматрали да је њихов Закон савршен, али то су уствари били само почеци који теже пуном познању истине. Сем тога оно што долази од света, што одго-вара духу времена, не слаже се са Христовом вољом.

Како се хришћанска мудрост огледа у свакодневном животу, описује нам апостол Јаков: „Ко је међу вами мудар и паметан? Не-ка лепим владањем покаже своја дела у мудрој смерности. Ако ли у својим срцима имате горку за-вист и свађу, не хвалите се и не лажите против истине. Није то мудрост која силази одозго, него је земаљска, чулна, демонска, јер где су завист и свађа, онде је неред и свака мирољубива, бла-га, прилагодљива, пуна милости и добрих плодова, одлучна и не-лицемерна.“ (Јак. 3,17). Сатана развија извесну владавину на земљи и тежи да што више људи увуче у своје царство, под свој утицај и своју власт. Хришћанин може да се отргне од тога ћаволског утицаја помоћу нат-природних дарова, које му пружа Божије царство. Уз помоћ божанске благодати он је дужан да се бори против сатане и њего-ве моћи (Еф. 6,12). Ако то не учини, допушта да преовладају

убитачне чулне жеље, па се тако приближава кнезу мрака и најзад пада под његову власт. То је циљ који ћаво жели да постигне (1. Петр. 5,8). Над чулним, телесним људима, ћаво има више утицаја, јер ту не наилази на отпор и оз-биљне препреке. Земаљска му-дрост је у служби пакла и њего-вог владара.

Насупрот земаљској мудрос-ти права мудрост се показује као мирољубива, скромна, смерна и покорна Богу (2. Кор. 1,12; 1. Кор. 3,3). Ко има такву мудрост, миран је, спреман и способан да и друге умирује (Књ. мудrosti 7,22; 1. Кор. 13,-47; Мт. 5,9). Такав човек је скроман у прохтевима и уздржљив у осуђивању других. Права мудрост је пуна сажаљења и добрих плодова, не зна за ли-цемерство, ближњег воли искре-но. Само мирољубивима, који у миру сеју, делају, из њиховог се-јања као плод нике праведност. Плод лажне мудрости је зло. Човек, који је препорођен речју истине, мора добро и да ради, да своју веру покаже и докаже до-брим делима. То је практична животна мудрост, која рађа у човеку праведност и моралност (Филип. 1,11; Јевр. 12,11).

„Хоћу да будете мудри за до-бро а безазлени за зло“ (Рим. 16,19).

КРАГУЈЕВАЧКИ ЛЕКАРИ ПРОСЛАВИЛИ СВОЈУ КРСНУ СЛАВУ

Пријем у Епархијском центру у Крагујевцу после резања колача поводом Славе лекара, светих Козме и Дамјана, 14. новембра ове године

Крагујевачки лекари прославили су и ове год-ине Свете бесребренике Косму и Дамјана у Саборном светоуспенском храму у Крагујевцу. Око славског колача окупило се 124 лекара, а поред њих и њихове породице и званице.

Резање славског колача извршио је епископ шумадијски Сава уз сарадњу протојереја Драги-ше Јевтића, старешине храма, и двојице ћакона. По жељи др Војислава Миликића, домаћина славе, певао је Хор младих при катедралном храму.

После резања колача епископ Сава се бираним речима обратио слављеницима честитао им славу и зажелео им Божју помоћ у тешком и одговорном раду.

Затим је домаћин славе приредио за све госте пријем у великој сали Епархијског ад-министративног центра. За нове домаћине за идућу годину одређени су др Срба и др Гана Милисављевић.

protoјереј Драгиша С. Јевтић

РАД ЕПИСКОПА ИРИНЕЈА ЂИРИЋА У ОБЛАСТИ СТАРОГ ЗАВЕТА

Богословска наука у модерном смислу се у српском народу јавља тек у XX веку. Цео XIX век је период бурних догађаја, период ослобађања српског народа и организовања државног и црквеног живота. Тек 1920. године, оснивањем Богословског факултета, учињен је значајан корак у развоју српске теолошке мисли. Богата библиотека, стручан кадар, размена мишљења, све су то били предуслови за развој и стварање научне традиције.

Па ипак и пре оснивања Богословског факултета, јављају се бројни самостални стручни радови Иринеја Ђирића. Иако се из био-библиографије Иринеја Ђирића види невероватно широк интерес у области целокупне теологије, књижевности и ликовне уметности, ипак је јасно да је Стари завет био прва научна преокупација младог доктора Иринеја Ђирића. Одлично владање светским језицима, као и класичним, а нарочито јеврејским језиком, важан је предуслов за бављење Стариим заветом. Осим тога, Иринеј Ђирић је, школујући се у Русији и Бечу, спојио православно егзегетско богословље са новим археолошким, историјским и филолошким резултатима западне теологије. Јер, почетком XX века православни тумачи Старог завета су морали да заузму одређени став према огромном материјалу који се накупио истраживањима римокатоличких и протестантских теолога и других научника. Зато није чудо што је младоме Иринеју Ђирићу, пре постављења у богословију у Сремским Карловцима, предложено да одржи приступно предавање на тему коју је одредио савет Богословије: „Данашњи научни резултати о постанку Петокњижја“. Велика је штета што то предавање изгледа није штампано. Оно би било врло

актуелно и данас, јер још увек има православних теолога који сумњају у нешто што је у старозаветној науци опште прихваћено.

Проучавајући друге радове из области Старог завета, чини нам се

По оним особинама које смо ма-
личас изнели, причање о стварању је очевидно саставни део тога егзилскога списка. То онда значи да причање није забележио Мојсије на четрнаест векова пре Христа, него да је оно написано на више стотина година после Мојсија.

Можда ће се некоме учинити да библијска космогонија утолико више губи од своје вредности уколико јој више одузмемо од њене старости. Можда ће се многи разочарати, кад дозна да место Мојсијева авторитета из четрнаестога столећа библијско причање има за автора непознатога писца из шестога, можда и петога века пре Христа. Али с богословског гледишта то разочарање неће бити оправдано. Непознати автор из времена ропства вавилонскога могао је исто тако бити Богом задахнут као и Мојсије. Ако је Бог Мојсију открио неке истине, које Мојсије сам не би могао сазнати, Бог је то исто могао показати и некоме више векова после Мојсија". (Библијско казивање о постанију света, „Богословље“ I/1926/св. 2. 112–113).

Такав модеран научни приступ осећа се и у свим другим радовима из области Старог завета.

Као одличан познавалац јеврејског језика, радио је епископ Иринеј Ђирић и на превођењу псалама и на текстуалним разјашњењима објављеним у угледном „Biblische Zeitschrift“. Такође су корисне и умесне примедбе на „Граматику старојеврејског језика“ др Душана Глумца.

Због свега изложеног није претерано рећи, а потребно је рећи, да је епископ Иринеј Ђирић био оснивач научног проучавања Старог завета у српској теологији и да се његов утицај осетио код свих каснијих наших стручњака за Стари завет.

Портрет епископа Иринеја Ђирића,
рад Уроша Предића из 1921. године

да је епископ Иринеј Ђирић био спреман да прихвати све оно што му се чинило исправним. То не треба да колеба начину веру. Следећи цитат је толико дубок, важан и јасан да би свако ко жели да изучава Стари завет, морао да ту чињеницу узме као полазну тачку: „По резултатима такве библијске критике Свештеннички Кодекс, који има сродности с пророком Језекијелем, представља један од најмлађих елемената у Мојсијеву Пентатеуху. Узима се да је постао за време вавилонскога ропства у шестом веку пре Христа, а да је објављен у јудејском народу у доба Немије и Јездре, који га је донео из Вавилоније у Јерусалим око 444. године пре Христа.

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА НАУЧНОГ РАДА ПРОФЕСОРА ЉУБОМИРА ДУРКОВИЋА ЈАКШИЋА

У издању Библиотеке града Београда објављене су ове године две значајне књиге Љубомира Дурковића Јакшића: „Књига о Глигорију Возаревићу“ и „Библиотека града Београд 1928–1945“. На симболичан начин ове две књиге обележавају шездесетогодишњицу рада професора Дурковића, која се навршила прошле године, и покрећање едиције књига о књигама, под називом „Читалиште“, која ће доносити дела и текстове о библиотекарству, књижарству и издаваштву. Нема сумње да је културни подухват Библиотеке града Београда покретањем ове библиотеке и објављивањем двеју књига у њој, од тако реномираног аутора као што је професор Дурковић, изузетна.

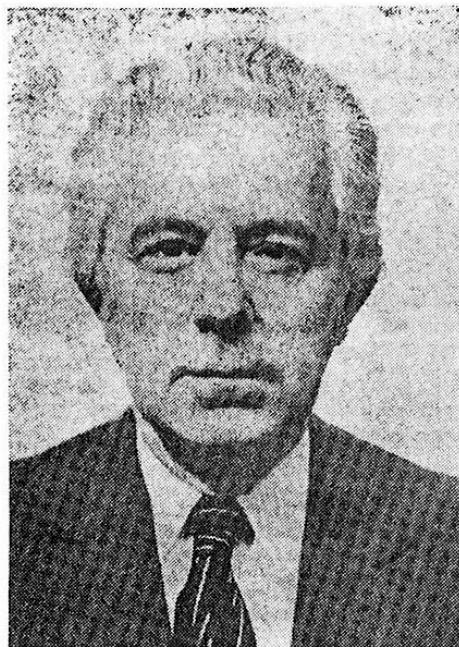
Прошле, 1994. године, навршило се шездесет година стваралачког рада господина Љубомира Дурковића Јакшића – научног, публицистичког, библиотекарског. Дубока старост је притисла господина Дурковића па није више у могућности да ствара и дела као некада.

Родио се Љубомир Дурковић Јакшић пре осамдесет и осам година у Врелама под Дурмитором. У Врелама је похађао и завршио основну школу, продужио школовање у гимназији у Пљевљима, а богословију завршио на Цетињу 1929/30. школске године. Потом се уписао на Богословски факултет у Београду, а јануара 1932. био је изабран за стипендисту православне цркве и польске владе.

Завршетком теологије у Варшави, Дурковић наставља да студира на хуманистичком и правном факултету у Пољској. Хуманистички факултет је завршио 1937. године у Пољској. На њему, исте године када га је завршио, одбранио је докторску дисертацију „Петар Петровић Његош“, и као први Југословен у Пољској стекао највише научно признање. Следеће 1938. године је дипломирао на правном факултету и стекао степен магистра права.

Студије и научна делатност су судбински везали Дурковића за Пољску. Тамо почиње своју професорску и истраживачку делатност, јер је од 1934. лектор српског

језика на варшавском Источном институту. Међутим, Дурковићева научна радозналост и тежња да се све научне чињенице провере и докажу подстакла га је да се 1939. године у пролеће нађе на Атинском универзитету и у библиотекама и архивима у Бугарској и Румунији. 1939. године је изабран зазаменика универзитетског професора за канонско православно право на униве-

Др Љубомир Дурковић Јакшић

рзитету у Варшави. У исто време, од 1937. до 1939. године је у Југословенском посланству у Варшави заменик аташеа за штампу. Како се то збивало у време трагичних дана пред Други светски рат, па се срупа хитлеровска најезда на ту земљу и обрушила 1. септембра 1939. године, Љубомир Дурковић се пријавио у польску војску као добровољац. Био је заробљен од Руса, а затим враћен Немцима који су га као југословенског држављанина пуштили.

У време боравка у Пољској објавио је више научних прилога, осврта и новинских чланака о југословенско-пољским културним везама, о Црној Гори и Његашу, а најзначајнији његов рад из тога времена је докторска теза о Његашу. Вративши се из заробљеништва

марта 1940. године запошљава се у Кабинету српског патријарха Гаврила. Ту ће остати све време окупације, кришом региструјући оно што је уништено и срушено од српског православног црквеног и културног наслеђа. Као осведочени познавалац нашеих старијих српских књига, библиотекарства и књижарства бива постављен за управника Патријаршијске библиотеке Српске православне цркве. На тој дужности је од 1946. до 1948. године. У 1947. години изабран је Љубомир Дурковић за доцента на Богословском факултету Српске православне цркве, а 1951. године биће постављен за ванредног професора на том факултету. Предавао је Историју Српске православне цркве.

Захваљујући свом изузетно вредном и богатом истраживачком раду, постављен је 1947. године за спољног сарадника Историјског института Српске академије наука и уметности, а 1950. године изабран је за редовног члана Историјског института на Цетињу.

Каријеру у библиотекарској струци Дурковић је почeo као управник Патријаршијске библиотеке. Под његовим руководством, након враћања библиотеке из Загреба, где је однета за време рата, ова библиотека је сређена и отворена за јавност. На позив наше познате библиотекарке Милице Продановић, професор Дурковић одлази у Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ у Београду, 1954. године. Као велики познавалац књига и библиотекарства, господин Дурковић је 1955. године постао научни сарадник, а 1958. године научни саветник те библиотеке. Био је шеф трезора старе књиге. Пензионисао се 1977. године.

У току читавог свога живота, професор Дурковић је преносио знања на младе генерације, било као професор на факултету, било као професор у средњој Библиотекарској школи, било као научни сарадник у библиотекама.

Посебни су резултати Дурковића као библиотекара и библиографа, од

покретања едиције Библиографије Матице српске 1967. године. Уредништво Библиографије Матице српске је као модел за монографске библиографије узело његову књигу „Библиографија о Његошу”.

Радио је професор Дурковић у више области науке: у науци о књижевности, историографији, праву, библиотекарству, језику, архивистици, етнологији, књижарству, издаваштву. Посебно се истиче у четири тематске области, у којима је оставио више трага: Његош и Црна Гора; Српска православна црква и њена историја; библиографија, историја књиге, историја српских библиотека, историја књижарства у Југославији и српском народу посебно; историја Југославије и српског народа, а посебно о пољско-југословенским културним везама и односима.

Од многобројних радова професора Дурковића, поменућемо само неколико најзначајнијих: „Петар Петровић Његош”, докторска дисертација, „Библиографија о Његошу”, 1951. године, „Србијанска штампа о Његошу и Црној Гори”, 1951. године, „Србијанско-црногорска сарадња”, 1957. године, „Његош и Ловћен”, 1971. године, први почиње кампању против рушења капеле на Ловћену, „Црногорска митрополија никад није била аутокефална”, 1971. године, „Србија и Ватикан 1864–1918”, 1990. године, „Бранислав” – први југословенски илегални лист, 1968. године, „Југословенско-пољска сарадња 1772–1840.”, издање Матице српске 1971. године, а затим је објављена и на пољском у Вроцлаву, „Историја српских библиотека 1801–1850”, 1963. године, „Југословенско књижарство”, 1979. године.

Са прославе 140-годишњице богослужења у цркви Светог Петра и Павла у Рачи, 8. октобра 1995. године

Професор Дурковић има више дела која су припремљена за штампу, али у данашњем невремену је тешко наћи издавача. Има, међутим и радова који нису довршени, као што је на пример, српско књижарство од настанка српске књиге до 1918. године, зашта је скупљена огромна грађа која чека обраду.

Захваљујући свом дугогодишњем и непрестаном истраживачком раду скупљању и проучавању докумената, књига, фотографија, писама и другог историјског материјала, професор Дурковић је неуморно и непрестано писао о ономе што је испитивао и проучавао. Професор је скупио више хиљада књига, од којих је посебно занимљив и значајан онај део који чине књиге о књигама, што представља јединствен пример у нашим личним библиотекама. Поред тога, професор има изузетно богату историјску грађу. Све то, и књиге и грађу за историју Дурковић је поклонио Српској академији наука и уметности.

Резултат његовог научног рада представља мноштво објављених радова: студија, чланака, књига, бележака из књижевности, религије, историје, права, библиотекарства, књижарства, издаваштва и уопште прилога о књигама, језику, архивистици, етнологији, у мношту наших и страних часописа, чији је редовни или повремени сарадник био. Највише прилога је објавио у часопису „Библиотекар” и „Гласник Српске православне цркве”. У Дурковићевом веома плодном шездесетогодишњем раду посебну вредност чине 465 библиографских јединица разных прилога, међу којима је преко тридесет књига. У „Археографским прилозима”, књига 16/94. године, објављена је

комплетна и потпуна библиографија радова Љубомира Дурковића Јакшића. Током свога дугог живота и радног века, професор је радио у готово свим југословенским архивима, библиотекама и музејима, као и неким иностраним.

Професор Дурковић је завршио обимну књигу о Пљевљима и манастиру Тројици, од постара до ослобођења 1912. године, за коју је припремао и обрађивао грађу неколико деценија и које дело сматра својим животним. На жалост, уданашњим условима аутор не може да нађе издавача за ово изузетно историјско дело. Такође је припремио за штампу и књигу „Правна расправа, бракоразводни спор краља Милана и краљице Наталије”, затим је припремљен и готов рукопис науке о књизи, па о књижарству, као и неки други рукописи за које аутор не може да нађе издавача. Међутим, књига „Црна Гора и Бока Которска у сликама Феликса Каница” објављена је почетком ове године, иако је дugo чекала издавача, у издању Српске православне цркве.

Две последње књиге којима је обележена шездесетогодишњица рада професора Дурковића имају изузетан културно-историјски значај. „Књига о Глигорију Возаревићу” је дело о изузетној личности наше културне историје. Глигорије Возаревић је једна од ретких личности која је заједно са Вуком Карапићем, Димитријем Давидовићем, дакако пре њих Доситејем Обрадовићем, па Симом Милутиновићем Сарајлијом и многим другим личностима онога времена ударао темеље за стварање и развој просвете и културе у слободној и обновљеној Србији. Возаревић је својом великим енергијом, упорношћу, самоодрицањем, храброшћу и родољубљем стварао услове да се књига у ослобођеној Србији издаје, продаје, чита и користи.

Најбољи познавалац историје нашег библиотекарства, књижарства, издаваштва др Љубомир Дурковић Јакшић написао је историју Библиотеке града Београда, од њеног оснивања до 1945. године. То је прва написана историја ове значајне културне установе.

На крају овог кратког приказа шездесетогодишњице научног и публицистичког рада професора Дурковића, дужни смо да још једном истакнемо његову велику марљивост, скромност, аскетско поштење и у свакодневном животу и у научном раду, велику оданост истини и љубав према своме народу коме је посветио цео свој дугогодишњи научно-истраживачки рад.

Драгољуб Гаварић

Два века од завршетка штампања „ИСТОРИЈЕ...” архимандрита Јована Рајића

КЊИГА ЗА ПОТОМКЕ

Као најученији Србин свог времена, за рад на историји, теологији, лепој књижевности и преводилаштву, Јован Рајић (1726–1801) још је за живота слављен као ниједан други српски духовни посленик, а његова смрт била је национална жалост. Алексије Везилић га је славио као „мужа чувена”, Никола Стаматовић га је назвао „високомудрим архимандритом” код кога се све мора хвалити што напише. Атанасије Стојковић га је проглашавао „бесмртним” чије ће име Србима вечно свето остати. Доситеј Обрадовић је 1803. писао „наш Рајић, предраго и пречасно име”. За Глигорија Трлајића он је „божанствени Раич дјејеписац презјадни”. Павле Соларић га је 1809. назвао „началним писатљем нашим”.

Митрополит Стеван Стратимировић, поводом Рајићеве смрти, огласио је нарочитом митрополитском окружници: „Црков свјатаја наша изгуби в нем ученаго и заслужнаго свјашченика, общество добродјателнаго човјека, аз же и вси љубашчи њего изрјаднаго и ненакнадимога друга.” Лукијан Мушички, тада манастирски искушеник, узвикнуо је:

„Удалисаја на вјеки от наших глаз
Жив добродјетелеј и чист образ!
Лист жалостна вижу кипреса!”¹

У бившој Курцбековој штампарији у Бечу Стефан Новаковић је 1794. године одштампао прве три свеске, а тачно пре два века изашла је и четврта „Историје разних словенских народов, наипаче Болгар, Хорватов и Сербов, из тми забвенија изјатаја и во свјет историјескиј произведенаја Јоаном Раичем”. Хроничари наше историографије наводе да је дело, наоко 2000 страница, било готово још 1768. и да је тада имало наслов „Роду и общјеству храбрих славенских народа, а наипаче Болгар, Сербов и Хорватов, Историја из тми забвенија и матерним дијалектом в свјет историјескиј поизведенаја”.

Мада је, посредовањем митрополита Стевана Стратимировића, дао пристанак за штампање, увек осетљив и раздражљив, ковиљски

архимандрит се жали: „Што се мене тиче, мени је свеједно, где видела свет да видела, знам да без страшне цензуре и сита и решета проћи неће, ништа мање ја се тим утјешавати буду што ћу дати људима повод више тражити по книгама, главу лупати и чело трти, мене крижати и распињати, то ће моја слава бити. Ја признајем сам да дјело то јест недостаточно и непуно.”

Постоји податак да се за прву свеску јавило 612 претплатника, а сам Стратимировић уписао је 50 књига.

Јаков Орфелин је, по упутствима митрополита Стратимировића, за ово издање израдио цртеже за бакрорезне вињете с ликовима наших средњовековних владара (без убијајених светачких атрибута), према којима их је у бакру изрезао бечки гравер Јохан Ернест Мансфелд.

Јован Рајић није био задовољан овим издањем, а ни првом свеском (остале је забранила руска цензура) која се залагањем Стратимировића исте 1795. појавила у Петрограду. Скерлић је у београдској Богословији видео примерак са примедбама самог аутора, у стилу: „Ваш параграф се њест сочиненије моје и в оригиналу моје необретајет сја, тога ради и непризнају за моје сочиненије...”, или „чужи подметак, а не моје...”

Радован Самарџић сажето, уз претходну констатацију да је Рајић био упознат са Хроникама Ђорђа Бранковића, да је доживео сусрет са Јованом Томком Саским, заслужним писцем упоредне историје Јужних Словена, да је читao дело Казимира Фрескота о прошlostи илирских народа, да је имао увид у византијске писце, а посебно руске, да је знао за житија владалаца српских од архиепископа Данила и да је, додуше са подозрењем, користио западну грађу, о његовом методу каже: „Историјску грађу је истраживао у Карловцима, у фрушкогорским манастирима, у библиотекама до којих је стизао. Грабио је у готово изазивањем настојању да не сузи концепције које су му се некада, док је путовао на Свету Гору, широко

отвориле; поред тога је користио свако ново сведочанство да те међе још даље помери и да себе принуди на нове напоре на тек откривеним подручјима.”²

И Скерлић, недобронамеран према карловачким духовницима, морао је признати: „... да је то био смeo, готово неизводљив посао, који би се и данас (1909.) могао тешко извести. Рајић је први српском народу дао опшiran и, уколико је тада било могућe, потпун преглед његове прошlostи”³

На Скерлићеву оцену да Рајић хоће да из српске прошlostи извуче лекције за садашњост, да створи добре Србе, добре хришћане, добре људе, надовезује се и став Николе Радојчића: „Обухватајући једним погледом, са висине свога познавања, целу нашу прошlost, он је као највећe непријатеље српскога напретка прогласио незнање и његове последице: неслогу, непокорност и самољубље...”⁴

Радојчић, који се уз Алексу Ивића, Миту Костића, Јована Радоњића, Димитрија Кириловића, највише бавио историјским делом Јована Рајића, његов утицај на свет идеја међу Србима у XIX веку конкретизује: „Романтичари су се туђили Рајића, али су се користили њиме. На Рајићевој историји, што се тиче грађе, почивају високе хегелијанске конструкције српске историје од Димитрија Матића и Јована Хацића. На основу Рајићеве Историје склапали су српски омладинци, Владимир Јовановић и Алјемпије Васиљевић своје смеле синтезе српског развоја према либералним политичким моделима. А на основу Рајића их је исправљао, наглашавајући права историзма, Чедомиљ Мијатовић, љубитељ природних наука, али и историк од струке. Критичка српска историографија се отворено и потпуно окренула Рајићу. Високо мишљење Илариона Руварца о савременим писменим изворима као основи историје сасвим је Рајићево. Ни о каквој вредности традиције, као историографског извора, обојица су имали исто мишљење. И у критици

извора је примио Руварац лепих подстицаја из Рајићеве Историје. Оцењивање и суђење у историји избегавао је Руварац исто онако као и Рајић. Тако је преко њега критичка српска историографија чврсто скопчана уз Рајића, првог оца модерне српске историографије⁵.

Темишварски сабор (1790) и Свиштевски мир (1791), после којих се непосредно појављује Рајићева Историја, подгревају код Срба наде за потпуно слободним животом, па можда није сувише смело следеће мишљење Радована Самарџића: „Историја је одмах постала најпоузданији темељ националног препорода, извор историјског надахнућа

револуције, књига према којој је Карађорђе замишљао будућу државу, а у XIX веку требник за оне сликаре, романсијере, драмске писце и песнике, који су своје мотиве тражили у прошлости”⁶.

Ако је, додуше после готово целог века, Рајићев истраживачки поступак у Историји из 1794. и 1795. превазиђен, немогуће је до данас пронаћи књигу, из области којој припада ова ковиљског аримандрије, која је тако директно и вишеструко деловала на идеје потомака, па чак тако одлучујуће да је „... за ту књигу знаю, и у њено се име борио, и многи појединац који од ње ниједну страну није прочитао”.⁷

Напомене

- 1 Оцене савременика о Ј. Рајићу наведене према књизи: Јован Скерлић „Српска књижевност у XVIII веку”, Београд 1966.
- 2 Радован Самарџић, Положај Јована Рајића, „Писци српске историје I”, Београд 1976.
- 3 Српска књижевност XVIII века, Београд 1966.
- 4 Никола Радојчић „Српски историчар Јован Рајић”, САН, Београд 1952.
- 5 Наведено дело
- 6 Радован Самарџић, Век просвећености и српски преображај, Писци српске историје I, Београд 1976
- 7 Радован Самарџић, Положај Јована Рајића, Писци српске историје, Београд 1976

Негослав Јованчевић

СТВАРАЊЕ ПРВЕ ПАПСКЕ ДРЖАВЕ И СТВАРАЊЕ ДРЖАВЕ ВАТИКАН

Стварање прве папске државе

Идеја о успостављању државе на чијем би месту био епископ римски започела је свој развој готово истог тренутка када се јавила жеља за врховном јурисдикцијом дотичног архијереја и то двоструко – на духовном, а потом и на световном плану. Блажени Августин је својим моделом папоцезаристичке државе у делу „De Civitate Dei” („О држави божјој”) издвојио из апстрактног идеју могуће папске државе и дао јој конкретне обрисе. Тако је, самим тим, створена и идеологија која је, по свом постанку, чекала још само сопствену примену. Од 476. године када је пао и последње упориште античког царства Рим, личност папе није садржавала само духовне већ и атрибуте националног поглавице. Под врховном влашћу Византије је остала само римска област и Јужна Италија. Међутим грчка управа није пружила довољну заштиту приликом учесалих упада варварских племена тако да је, имајући у виду и деспотизам којим се ова управа одликова, растао бунт и сазревала самосвест о окретању на другу страну.¹ Историјско искуство је показало да се у случају опасности као бранилац увек истицао папа. Народ који је често угрожавао Рим су били Лонгобарди. То је било западногерманско племе које је под краљем Албином 568. године заузело Горњу и делове Јужне и Средње Италије те је са тих позиција стално претило Риму.² Упади и харања која су пратила те упаде довели су до неподношљиве ситуације почетком VIII века. Папа се у то време није могао ослонити на Византију у којој траје спор око икона. Лав III Исавријски (717–741) издаје 730. наредбу о уклањању икона из храма. Ову наредбу је пратила примена силе према онима који су јој се супротставили. Све је то довело до великог незадовољства и нерасположења према Цариграду. У свом бесу цар је 732. одузео папи Јужну Италију и Источни Илирик, а иконоборачки сабор у Цариграду 754. је анatemисао папе

Григорија (Гргура) II и Григорија III. Одлучујући корак и почетак потпуног прекида односа са Византijом, а и са целим истоком учинио је папа Стефан II (752–757) тако што је позвао франачког краља Пипина Малог да му помогне у сукобу са Лонгобардима.

Пријатељство са династијом Каролинга траје још од Карла Мартела (714–741), високог чиновника на двору Меровинга. Са стране папе пријатељство је потврђено 751. када је папа Захарије (741–752) благословио преврат који је извршио син Карла Мартела Пипин Мали и када је у личности краља Хилдериха III са историјске сцене сишла династија Меровинга. Када је 752. лонгобардски краљ Аустулф продрвши у равенску област запретио Риму, папа Стефан II позива Пипина Малог и он 754–55. побеђује узурпатора и ту победу користи да би се одужио папи и учврстио пријатељство стварајући на тај начин погодно тле за уздизање своје државе на степен царевине за шта је била потребна сагласност папе. Освојену територију Пипин Мали даје 756. папи Стефану II и на тај начин настаје прва папска држава. На овај начин настале, папска држава опстаје кроз цео средњи век. Немачки краљ Рудолф I 1247. признаје папску као суверену државу. Како је са личношћу Григорија VII папа постао део грађанских ратова у Немачкој и немира у Француској и Енглеској и како је моћ папа достигла свој зенит у доба Инокентија III у Западној Европи је настајао покрет који ће своју пуну афирмацију достићи за време и након Лутера и Калвина. Често су средњевековни владари предузимали походе против папске самовоље. Када је француски краљ Филип Лепи 1303. продро у Рим иза њега су остале запаљене њиве и похаране куће. Упркос централном положају на апенинском полуострву тежња папа да створе државу над државама никад није остварена.

Стварање државе Ватикан

Појавом атеистичких философских правца „про-свећене“ Европе и њихових практичних примена, пре свега, у формирању модус–а вивенди тадашњег човека, опасност за институцију каква је била папска држава је постала огромна. Француске револуционарне снаге су 1798. окупирале папску државу и успоставиле „Римску републику“. Наполеон Бонапарта је 1809. републику укључио у састав Француске. По одлуци Бечког конгреса 1815. поново је успостављена папска држава на површини од 45000 км². Деветнаести век је обележио национални препород многих народа. Борбу за уједињење италијанских државица који су започели карбонари (револуционари) завршила је Сардинско-Пијемонтска Краљевина 20.09.1870. Тада је уништена папска држава и Рим је припојен Италији, а папа је постао „заробљеник у Ватикану“. У том тренутку код многих политичара и стратега тог времена јавило се мишљење о неопходности постојања независне државе Ватикан и то једино из разлога дасе личност која има толики утицај не сме наћи под било каквим утицајем неке световне државе. Папе су то добро знале јер су сваку понуду са стране новостворене италијанске државе игнорисали. Политика непризнавања и непријатељства према Италији трајала је педесетседам година.

Званично, преговори у вези конкордата којим би Италија признала суворенитет Ватикана су отпочели тек 1927. Иницијатива је потекла са стране Италије. Папа је по мишљењу житеља Ватикана био жртва тако да се од Италије очекивао како почетак преговорова, тако и низ уступака. Британски амбасадор у Италији Сер Роналд Греем је током једног пријема упитао Мусолинија да ли се чланак који је написао државни секретар Ватикана, кардинал Гаспари, за лист *Oservatore Romano*, може сматрати кораком напред у односима између Ватикана и Италије.³ Мусолини је одговорио потврдно, али је и додао да територијално проширење не долази у обзир. Такође, одлучно је одбацио могућност изласка на море јер би то омогућило неконтролисано повезивање римског прелата са владама осталих европских земаља, па и могућност за стварање противиталијанских савеза. Броду Св. Петра нема и не може бити места на ушћу реке Тибар.

Са ватиканске стране конкордат је био стандардни део дипломатије. То је врста споразума између свете столице и државе којим се регулишу однос и положај римокатоличке цркве и њена мисија у дотичној земљи. Тај споразум дефинише сваку поједину улогу обеју страна тамо где могу да настану неспоразуми. Историја конкордата је историја изналажења компромиса ради постизања што веће користи. У случају Италије конкордат је имао за последицу предају одређених црквених привилегија у замену за патронат над сопственом мисијом и образовањем младих по хришћанским начелима. Никаква жртва није толико велика ради овога па чак ни сарадња са самим ђаволом.⁴ Овакав став ће доћи до свог пуног изражaja приликом склапања конкордата са Немачком.

Са ватиканске стране преговоре је водио кардинал Гаспари. Он се на месту државног секретара налазио од 1914. године. Важио је за врло искусног дипломату, али и за веома двовичну и циничну особу. По сведочењу британског министра за Ватикан Сер Чарлса Вингфилда кардинал је умео добро „да слаже“. Оптужен за двовичност и лаж Гаспари је смирено одговорио да би му папа дао у било ком случају опроштење грехова. Гаспари је веровао да ће конкордат донети више користи Италији него Ватикану. Оног тренутка када постане суверен световне државе и заузме добре односе са Италијом на

папу се више неће гледати са симпатијама широм света као на затвореника у Ватикану. У сенци Квиринала (италијанске владе) папа ће изгубити доста од свога сјаја и своје моћи. На другој страни, Италији би овај споразум повећао престиж. Мусолинијева жеља да Италија замени Аустро-Угарску тј. Шпанију као заштитника римске цркве би се делимично остварила. Измирењем са Ватиканом Италија ће моћи да повећа утицај на Средњем Истоку. Мусолини се такође надао да ће бити у могућности да интервенише поводом сукоба између Ватикана и Краљевине Југославије по питању литургије на глагољици за римокатолике у тројном краљевству. Веровао је да ће се тако домоћи територија на обали Јадрана која је некад била у саставу млетачке државе. Гаспари није веровао да ће фашистички режим опстајати дуже од двадесет година. Добро је знао да би потписивање конкордата са демократском владом било знатно теже, па је зато, мада невольно, убрзао преговоре. И поред великог подозрења према фашистима Гаспари је знао да идеалнијег човека од Мусолинија неће наћи.

Камен спотицања је било и понашање краља који је био анти-клерикал. Виторио Емануел III који се на трону налазио од 1900. је рођен и одрастао под околностима које су често попримале анти-црквени, а самим тим и анти-папски карактер. Краљ се, поред оссталог, плашио да би признавањем папе аутоматски предао и хегемонију омиљености у народу. Када је 1926. умрла краљица-мајка папа је одбио да учествује у сахрани. Смрт жене која је остала у памћењу по својим добним делима Ватикан је само узгред пропратио и то само што је она била из дома Савоја.

Први наговештаји о споразуму су се појавили у листу Германија, немачком римокатоличком гласнику на Божић 1928. године. Посредник у преговорима је био рођени брат папског нунција у Берлину, потоњег папе Пија XII, Франческо Пачели. Њега је свако вече у својој кући примао Мусолини. Разговори који су том приликом вођени су били дуги и исцрпни и почињали су у девет увече, а завршавали се у један изјутра. По тврђњи Франческа Пачелија преговори су били готови још 1927, али су онда суспендовани на годину дана јер је Мусолини веровао да ће извући додатне користи. Ово натезање је било превише чак и за папу па је наговестио низ мера које би Ватикан могао да предузме. Почеле су да круже гласине о некаквој енциклиди којом би се бискупима и свештенству забранило учешће на свим манифестацијама које су правили фашисти. Ватикан је, по истим гласинама, забранио постављање монсињора Панизардија на место војног бискупа како је то Мусолини тражио. Отопљење односа је наступило тек 03.12.1928. када је након дуготрајног преговарања између Пачелија и Мусолинија добијена дозвола да се на гробу незнаног јунака пева *Te Deum* (Тебе Бога хвалим).

Тада су се десиле две неочекиване ствари. Французи који су са пажњом пратили ове манерве, чије би се позитивно решење пошле одразило по Француску, били су на граници да интервенишу. То се и десило у јануару 1929. када је архибискуп Париза, кардинал Дибоа, дошао у Рим и то управо пред потписивање споразума. Намера кардинала је била да одврати папу од потписивања конкордата јер би тиме папа био повезан са конкурентом Француске – Италијом. У исто време банке Ватикана биле су пред банкротством. Тада је Мусолини понудио државу као гаранта за банке.

У том тренутку и папа и кардинал Гаспари су стављени пред свршен чин. У тренутку одлуке Пије XI је клекао и почeo да се моли, а затим рекао: „Господ је

проговорио, Господ је чуо свог слугу! Нека буде! То је вольја Господња!”.⁶ Па, ипак, пре него што је потписао споразум још једном је упитао Гаспарија да ли би боље било да потписивање споразума остави свом наследнику, а да сада прихвати споразум у начелу. Гаспари је на то одговорио сада или никад. Потписивање споразума се приступило 07.02.1929.

Латеранским споразумом⁷ створена је држаа површине 0,44 km² која је заправо скуп папских цркава одштете коју је до тада тражила, територијалних претензија на Рим и делове некадашње папске државе. У замену за то Ватикан је добио накнаду од 750 милиона лира и пет процената годишње на своту од милијарду лира тако да је прва исплата изнела 1550 милиона лира. За разлику од Гарантованог права из 1870. по ком је папи гарантовано свако право као држављанину Италије, по латеранском споразуму он је био страни држављанин. Католицизам је признат као државна религија, а странка Католичка акција, која је била под заштитом папе је добила сва права и аутономију. Црквене зграде су обновљене, а веронаука је била обавезна у школама. Пропаганда масонерије и методизма као и осталих јереси била је строго забрањена као и играње током Великог поста. Уведена је контрола у позориште и биоскоп. Црквено венчање је поново постало једино признато. О именовању бискупа одлучује папа, али с тим да Влада задржава право на примедбу о политичкој подобности кандидата. Приликом интронизације бискупу се морају заклети не само да ће поред божијих поштовати и државне законе него да неће припадати ниједној политичкој странки или покрету који би био усмерен против фашизма. То важи и за читав клир. Потписивање је завршено 11.02.1929. Са стране Ватикана свој потпис је ставио кардинал Гаспари, а са италијанске Бенито Мусолини. На тргу Св. Петра се окупила огромна маса људи на киши која је падала без престанка у ишчекивању да се појави Пије XI. Када се он појавио на балкону хиљаде верника је клекло посред бара, крстећи се. Излазак папе из „ропства“ је представљао исувише важну ствар која је изазвала бурну емоцију. Папа је благосиљао скуп и леденој тишини рекао: „Италија се вратила Богу, Бог се вратио Италији!“.⁸

Држава и црква су личиле на савршену хармонију. У Француској се на ново–насталу ситуацију гледало као на обнову инквизиције. У Напуљу је 14.02.1929. кардинал Аскалези говорио о Мусолинију као о обновитељу отаџбине који је Италију спасао версајског понижења. Црквени великолестојници нису пропуштали да у неком одјавним наступа гlorificuju Mусолинија. Сам Пије XI је за њега рекао да је то човек „кога је послало провиђење“, приликом посете Милану. Широм Европе је постојала забринутост да ће Ватикан постати пропагатор фашизма. Међутим, у говору у парламенту 13.05.1929. Мусолини је нагласио да католицизам надопуњује фашистичку идеологију. Држава јесте католичка, али је на првом месту фашистичка. Овакву изјаву папа је могао да толерише знајући да је конкордатом уништен покушај стварања атеистичке државе националног препорода. Но, диктатор се није зауставио па је истом приликом изјавио да којим случајем хришћанство није у Риму пронашло погодно тле и могућност за ширење остало би не више од вере“ једне мрачне јеврејске секте у Палестини која би на крају сасвим нестала“. ¹⁰ Ватикан је на ово жустро реаговао, али је Мусолини на све то рекао да су заувек прошла времена када је црква владала Италијом и гушила слободан духовни развој. Папа је 15.05.1929. диктаторове речи назвао јеретичким. Фашистичка одмазда је била немилосрдна да би 08.07.1931. усијање кулминирало. Фашистички лист Лаворо Фашиста је објавио да је монсињор Пизардо, заменик државног секретара Ватикана, заједно са Дон Стурцом,

вођом опозиционе Народне странке, а који је био у егзилу у Лондону, склопио савез. Дон Стурцо је био потпомаган од стране француских социјалиста и требало је да сруши режим у Италији. Ово је била најава психолошког терора. Недуго потом, у Риму фашистичка омладина је јавно спалила огромну слику папе Пија XI, а у Приверну је папин портрет узет из катедрале на крају завршио у јавном тоалету са срамотним текстом. Ватикан је морао да попусти тако да је до тада аутономна Католичка акција изгубила аутономију и нашла се под директним утицајем локалних бискупа. Функционере ове странке су постављали бискупи и они нису могли да буду некадашњи претставници односно чланови Народне странке. На ову меру је одговорила и италијанска влада тако што је празновање 20.09.1870. замењено празновањем 11.02.1929. Девојке су морале да буду пристојно обучене и нису смеле да се понашају разуздано пред мушким полом. Осим тога укинута је обавеза да девојке ноше пушку на часу физичког образовања.

Нека врста коначног мира је успостављена 11.02.1932. када је Мусолинија примио папа. Краљу је уручено највише ватиканско одличје – Христова лента првог реда, а сам Мусолини је подарен Златном мамузом. За узврат Франческо Пачели је добио највише признање које додељује италијанска влада Ред Анузијата. Након овог односи су били углавном коректни и обострано корисни. Фашистичке вође су у својим говорима почели да користе сакрименталан речник па су се појављивале фразе попут „свете године фашизма“. У немирима и суноврату у коме се нашла цивилизација овакав однос је постајао све сложенији и гротескнији чак и самим житељима Ватикана. Бизарност конкордата је дошла нарочито до изражaja у случају Немачке. Хитлер је сматрао да прави Немац не може бити и католик јер је хришћанство, по њему, само наставак ѡудаизма против којег се он борио. Специфичност односа са Италијом и Немачком током II светског рата је довела Ватикан у врло тежак положај по окончању рата, али и поред тога 1947. парламент Републике Италије је потврдио конкордат потписан 11.02.1929. године.

Владан Костадиновић

НАПОМЕНЕ

1. Јевсевије Поповић, Општа црквена историја, књ. I, Српска манастирска штампарија, Сремски Карловци 1912, 737
2. Популарна енциклопедија, БИГЗ, Београд 1976., 623
3. Anthony Rhodes, The Vatican in the Age of the Dictators 1922-1945, Holt, Rinehart and Winston, New York... 1973., 39
4. Ibid, 40
5. Ibid, ibid
6. Ibid, 44
7. Латеран је позната палата у Риму која је некада била папска резиденција (од 1843. музеј) у којој се одржало десет сабора у периоду 313-1725. Види у Мала енциклопедија просвета, Просвета, Београд 1978., 381.
8. Anthony Rhodes, The Vatican..., 46
9. Ibid, ibid
10. Ibid, 48

ЛИТЕРАТУРА

1. Anthony Rhodes, The Vatican in the Age of the Dictators 1922-1945, Holt, Rinehart and Winston, New York..., 1973.
2. Вјекослав Цврље, Ватикан у сувременом свијету, Школска књига, Загреб, 1980.
3. Јевсевије Поповић, Општа црквена историја, Српска манастирска штампарија, Сремски Карловци, 1912.
4. Популарна енциклопедија, БИГЗ, Београд, 1976.
5. Lexikon für Theologie und Kirche, Freiburg, 1932.
6. Мала енциклопедија просвета, Просвета, Београд, 1978.

ДРУГА ЛЕТЊА ШКОЛА ЦРКВЕНОГ ПОЈАЊА

„КОРНЕЛИЈУ У СПОМЕН”

У ТОПОЛИ

Са благословом епископа шумадијског Г. Саве у Тополи је и ове године у последњој седмици јула месеца (од 25. до 30) радила летња школа црквеног појања „Корнелију у спомен”. Нашу идеју да се организују летње школе црквеног појања у којима би млади људи, активни, а можда и будући чланови црквених хорова, учили једногласно и хорско црквено појање и стицали шире знања о различитим облицима српске духовне културе, реализовали су прво грађани Сремских Карловаца августа 1993. године. Већ следећег лета школу је прихватила и Епархија шумадијска, а ове године и Епархија будимска. Тако је до сада одржано укупно шест летњих курсева појања кроз које је прошло око две стотине младих људи.

Овогодишњу летњу школу „Корнелију у спомен” у Тополи похађали су млади из Тополе, Крагујевца, Аранђеловца, Јагодине, Велике Крсне, Новог Сада, Београда и Панчева, углавном редовни певачи у црквеним хоровима. Њима се придружила и група од седамнаест ходочасника – Срба из јужног Чикага и православних Американаца – који су са својим свештеником о. Милошем Весином и диригентом Ненси Чолаковић боравили десет дана у Србији. Рад школе се одвијао у парохијском дому у Тополи и у сали хотела на Опленцу. Свакодневне хорске пробе су водила три директента: академик Димитрије Стефановић из Београда и његови млађи сарадници Тамара Адамов и Богдан Ђаковић из Новог Сада. Језгро овог привремено створеног хора чинили су певачи црквених хорова „Св. Стефан Дечански” и „Св. Георгије” из Новог Сада и Студијског хора Музиколошког института из Београда. Поред редовних хорских проба на којима су учили примере старог и новијег једногласног појања и црквена хорска дела српских и руских композито-

ра 19–20. века, сви су они редовно појали на вечерњој служби у цркви у Тополи, једанпут у манастиру Каленићу, као и на бденију, светој Литургији и на паастосу Ка-рађорђу у цркви на Опленцу. Школа је свечано завршена архијерејском Литургијом коју је у цркви Св. Ђорђа на Опленцу служио епископ шумадијски Г. Сава уз саслуживање четворице свештеника – Милоша Весина, Милана Бороте, Драгољуба Ракића и Миладина Михаиловића и ђакона Зорана Крстића. Била је то заиста по свему божанствена и, како је у својој проповеди истакао епископ Сава, небеска Литургија. У изванредном простору опленачког храма Св. Ђорђа, нашли су се на заједничкој молитви служашчи, појци, хорски певачи и верници, који су са пуним разумевањем и искреном побожношћу учествовали у сваком тренутку овог саборног богослужења.

Учесници школе, као и мало-брожни заинтересовани грађани Тополе, слушали су свакодневно занимљива предавања, која су не ретко прерастала у дуготрајне занимљиве разговоре. Своје време овим младим људима су несебично поклањали епископ шумадијски Г. Сава, академик Димитрије И. Стефановић, дописни члан САНУ, професор Владета Јеротић, проф. др Сретен Петковић, проф. др Димитрије Е. Стефановић, проф. др Драган Милин и аутор програма ових школа проф. др Даница Петровић. Говорило се живој вери и црквеном животу, о зрелости личности са аспекта психоанализе и религије, као и о новим аспектима читања, тумачења и разумевања Светог писма. Било је речи о културној историји, али и о живој црквеној уметности – о манастиру Хиландару, сликарству моравске школе, на изванредном примеру манастира Каленића, цркви Св. Ђорђа на Опленцу, затим о континуитету развоја српског појања,

значају рада карловачких, сомборских и новосадских школа на развоју и очувању српског народног црквеног појања током 18. и 19. века, па и о данас актуелним проблемима везаним за наступну потребу да појање у црквама буде побожно, складно, али и уметнички лепо. Указано је и на још увек неутврђене норме читања црквенословенских текстова у богослужбеној пракси у Српској православној цркви, а самим тим и у извођачкој пракси црквених и световних хорова.

Сви учесници ове летње школе, дародавци, присутни грађани Тополе и поједини родитељи, који су присуствовали светој архијерејској Литургији у цркви на Опленцу, изразили су пуну подршку организовању овакве летње школе, као и велико задовољство постигнутим резултатима.

Ове године школу је организовала Црквена општина у Тополи уз финансијску помоћ: Епархије шумадијске, Хуманитарне задужбине Св. Андреј Првозвани, Дечјег програма Сорос фонда, архијерејског заменика у Тополи, јереја Миладина Михаиловића, као и привредника из Краљева (господин Миле Корићанац из Ковачевца и господин Предраг Чокић и „Трнава комерц” из Трнаве). Све техничке послове је, као и прошле године, савесно и са енгузијазмом обављао господин Негослав Јованчевић.

Недељу дана песме, молитве, дружења, учења без напора и са радошћу, представљали су креативан одмор и велико духовно и сазнајно искуство за све присутне. Дани проведени у радости, без грубе речи, без ружног геста, без намерног или случајног неспоразума, животна су школа и подстицај да се са мало добре воље и напора може доживети и делић неба на земљи.

Даница Петровић

Архијерејска литургија на храмовној слави Карађорђеве задужбине у Тополи

„НЕ БОЈ СЕ МАЛО СТАДО МОЈЕ”

„Здраво, небеске лествице
низ које је Бог сишао”

Радовала се Мајка Божија, наша Црква, и народ опленачког краја, када је, пре две године дао Бог, да Рождество Пресвете Богородице, празник коме је посвећена Карађорђева црква у Тополи, буде проглашен и званично за благдан Вождове престонице. Велико усхићење што је тако, исказано је незaborавном Божанственом литургијом, литијом улицама града, после више деценија и речима епископа шумадијског Саве у којима је значај Тополе за српски народ поређен са улогом Јерусалима у хришћанству.

Административном вољом моћних и неразумних, ове године забрањено је да у тополском световном летопису буде записано да је Рођење Пресвете Богородице градски празник. Али они, који и у тежим временима, не заборавише тополске светиње, окупише се и сада, на челу са Његовим Преосвештенством владиком Савом, да утврде наду међу Тополцима о непрестаном бдењу Мајке Божије над њима и њиховим градом.

Очигледан пут ка спасењу, и народа и града и појединца, предочио је, у проповеди, на Светој архијерејској литургији, владика Сава, подсећајући на староза-

ветну повест о прогоњеном ста- розаветном патријарху Јакову.

Служба Преосвећеног владике Саве шумадијског у Тополи била је прилика за још један његов сусрет саљудима који су последњих година чинили све што је у њиховој моћи, да Тополи, уз подршку и помоћ Српске православне цркве, врате место и улогу, коју заслужује да има престоница нововековне српске државе.

Новоизграђена црквена сала у Тополи била је место, где су овогодишњи свечари, браћа Милан и Милован Живановић, приредили трпезу љубави за све који су тога дана узносили молитве Пресветој Богородици.

Негослав Јованчевић

ПАРАСТОС КРАЉУ АЛЕКСАНДРУ

Заупокојену архијерејску литургију и паастос краљу Александру и ове године, на 61. годишњицу његове погибије, 9. октобра, служио је у задужбинској цркви династије Карађорђевић, на Оplenцу, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава. Пошто је обишао болесног стрица – принца Томислава, у цркви Светог великомученика Георгија нашао се тога дана и Његово Височанство принц – престолонаследник Александар Карађорђевић. То је обрадовало знатан број Тополаца који одано изражавају веру да Србија ни данас не сме да се одрекне вредности које су је красиле у време када су је предводили мудри владари из династије Карађорђевић.

У пратњи престолонаследника Александра, били су чланови Крунског савета, професори Мирољав Симић, Иван Антић и Павле Николић.

Пошто су се, после Литургије и паастоса, поздравили са Династији оданим народом, Пресвећени владика Сава и Његово Височанство престолонаследник Александар, задржали су се у краћем разговору у салону опленачког летњиковца краља Петра Првог, Престолонаследниковог прадеде.

На Заупокојеној литургији и паастосу блаженопочившем краљу Александру Карађорђевићу певао је хор буковичке цркве у Аранђеловцу.

Краљ Александар (1888-1934)

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ ЦРКВЕ СВЕТОГ ПАНТЕЛЕЈМОНА У СТАНОВУ

Станово, раније село крај Крагујевца, сада велико крагујевачко насеље, од свога постанка до данас, није имало лепшег, свечанијег и богоугоднијег дана од уторка 8. августа, када је извршено освећење темеља цркве св. Пантелејмона, чија је градња почела 15. јуна ове године.

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава одредио је да дан освећења

чано и достојно памћења за цео људски живот. Потекле су многе сузе радости и изговорене многе гласне речи одушевљења од присутног народа. После чина освећења и полагања камена темељца све присутне поздравио је Његово Преосвештенство епископ Господин др Сава који је уз похвалу приложницима и радницима заслужним да се ово свето здање тако брзо уради до чина

Приређена је, затим и трпезаљубави у чијој су припреми учествовали многи верници из Крагујевца и Станова на челу са првим домаћином славе господином Негославом Заграђанином који је са супругом Велом, сином Драганом, снајом, ћерком, зетом и унукићима, пуном снагом и са великим вољом и љубављу помагао да све ово буде за дugo памћење и на опште задовољство.

Епископи - шумадијски Г. Сава и британско-скандинавски Г. Доситеј приликом освећења темеља цркве Светог Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово

темеља буде у навечерје св. Пантелејмона осмог августа у 16 часова.

Прилично велики број верних људи са свештенистvом дочекали су поменутог дана двојицу епископа: шумадијског Саву и британско-скандинавског Доситеја који је, као гост, Епископа шумадијског увеличао поменuto славље.

Освећење су обавила оба присутна архијереја, уз са служење бројних свештеника. Цео чин освећења протекао је све-

освећења, рекао и следеће: „Од најстаријих дана наш народ је подизао своје храмове у сред грбља или је пак своја грбља формирао около светог храма потврђујући тако своје веровање да пред Богом нема мртвих и да су пред Богом сви живи“. Истичући да је у Станову изабрано најлешће могуће место за подизање светог храма, владика је том приликом позвао све људе да помогну у настојању како би црква била што пре завршена на славу Божију и људско спасење.

Приређен је у част освећења нове цркве у Станову богат уметнички програм, а изведена је и наменски за ову прилику компонована песма „То је светац тај“ о Светом Сави.

Духовно богатији, у срцу и души храбрији са већом вером у боље сутра за цео српски народ, са молитвом свемогућем Богу да овај храм што пре буде готов, завршио нам се овај Божији дан, дан наше радости.

о. Ж. Миловановић

КА ДАЉЕМ ОЖИВЉАВАЊУ ВЕРЕ

Немерљива је улога, што је историјска чињеница, Буковика, његове цркве и проте Атанасија, у настајању нове српске државности. Због те светле традиције, буковичка парохија улаже велике напоре, како би данас помогла да се српски народ врати својој вери и да као жива Црква Христова, учествује у оживљавању великих дела предака наших.

За такво прегнуће најбоље ће послужити новоизграђена црквена сала, у оквиру модерног парохијског центра, коју је епископ шумадијски Господин др Сава, осветио, после архијерејске Литургије, 22. октобра.

У буковичком храму Архангела Гаврила, после архијерејске Литургије, о заједници и собрању народа и свештеника, који само заједно чине у исповедању вере Цркву, беседио је ђакон крагујевачке Саборне цркве Зоран Крстић. Он је подсетио је на мисао владике Николаја да су непријатељи наши сурови пријатељи и да је крст, на

кому је Исус страдао, израз љубави према непријатељу. Према томе, најтежи или и највећи израз вере јесте да следимо Господа у љубави према непријатељима, јер непријатељи врло често говоре истину о нама.

Као што је са великим самопрегором подигао са својим верницима нови парохијски центар, парох буковички отац Миленко Дидић, приредио је у прелепој црквеној сали непосредан сусрет нашег архијепископа и свештеника са народом. За белом трпезом љубави Преосвећени владика Сава шумадијски верницима је говорио о великом значају оваквих објеката за црквени живот, где ће се свештенство и верници договарати о новим пословима на учвршћивању вере, где ће се предавати веронауке и где ће се обављати хорске пробе овдашњих, веома успешних, младих црквених певача.

Подсећајући на својих пет архијерејских служби у буковичкој

цркви, за 18 година архијепископског рада у Шумадијској епархији, епископ Господин др Сава, је похвалио велики напредак ове парохије: тако је 1977. године Литургији присуствовало само 30–35 људи, а приликом каснијих сусрета било их је 700, па чак и 1500. Захвалност за враћање народа буковичког својој цркви, заслужује, пре свега, старешина храма, професор отац Миленко Дидић.

Отац Миленко Дидић је похвално говорио о спремности највећих аранђеловачких предузете да помогну своју Цркву. И приликом грађења парохијског центра посебно су се истакли својим ангажовањем господин Љубиша Димитријевић, генерални директор Шамота, Бранко Милићевић, директор „Кубршице”, Милан Десивојевић и „Венчац”, „Полет”, „Електрошумадија”, многи аранђеловачки каменоресци, а све грађевинске пројекте припремио је архитекта Старчевић.

Негослав Јованчевић

СВЕТА ПЕТКА ОД ОВЕ ГОДИНЕ СЛАВА ОПШТИНЕ РАЧА

Пошто су одборници општинске Скупштине у Рачи донели одлуку да Преподобна мати Параскева буде слава ове општине, на сам дан празника одржано је више свечарских скупова, који потврђују определење одговорних људи у Рачи да у будуће јавне послове спроводе ослањајући се на Цркву.

После Литургије, коју су у храму Светих апостола Петра и Павла служили рачански пароси, пререзан је славски колач. Потом је обављено освећење зграде Скупштине општине Рача. Тада је старешина цркве у Рачи говорио о потреби да сви простори где се обављају важни послови буду освећени.

Уз присуство великог броја званица, одржана је и свечана седница одборника Општинске скупштине. О определењу Раче да општинска слава буде Света Петка говорио је председник општинске Скупштине господин Живорад Рашић.

Честитајући својим суграђанима благдан, уз жељу да се много година слави у миру, весељу и здрављу, градоначелник Раче је упутио молитву Господу да многи Срби, који ову Свету Петку дочекују под ведрим небом као прогнаници, следећу славу славе у кругу својих породица, у свом дому.

Господин Рашић је још рекао: „Не тако давно авет рата дође пред нашу кућу. Дојучерашња наша браћа посташе наши крвници, потекоше потоци крви, свет разума замени сила. Да ли се свет завери против нас или се у том свету ми лоше снађосмо, али убрзо дођоше од тог света намењене санкције, и поред рата оружјем, поче и економски рат. Почели смо живети у рову са пушком у руци, са плаћеним одсуствима, уз реке избеглица и у борби за голи живот.

Постадосмо и ми наопаки, па уместо памети, рада, књига, посташе нам узори наоружани брези момци. Наши дедови и очеви радише даноноћно да одгаје и ишколују нас, а ови брези момци за пар година успеше да изграде скупе виле, купе ципове, луксузом да се оките.”

Слава Раче је прилика да се помолимо за мир – додао је председник општине господин Живорад Рашић, али не за мир без Срба. „Све наше жеље неоствариве су без наших наследника”, посебно је истакао г. Рашић.

Обраћање учесницима свечарског скупа у Рачи, поводом узимања Свете Петке за градску славу, градоначелник Рашић је завршио речима: „Света Петка, помози да одговорни људи са говорница упућују речи разума, од интереса за српски православни народ.”

о. Зоран Митровић

ЗАСВОЂЕНА ЦРКВА У БЕЛОШЕВЦУ

Прошло је шест година од када је Шумадија добила прву дозволу после Другог светског рата за по-дизање парохијске цркве, посвећене св. великомученику Кнезу Лазару и косовским јунацима. Те исте 1989. године, благословом и освећењем темеља, Његовог Преосвештенства, Господина Др Саве, започета је изградња храма св. Кнеза Лазара, и траје до данас.

У овом периоду градња цркве је прошла кроз многа искушења, у првом реду материјалне природе, јер је градња текла „у времена тешка и године гладне“. Када је наш народ био материјално спо собнији, тада су наше молбе за градњу остајале у фиокама надлежних органа. А када је дозвола пристигла, тада више није било средстава за градњу. Али се још један пут показало да се дом Богу Живоме не гради само новцем, већ вером и љубављу. А та љубав, према својој вери, Цркви и своме роду, народ је обилато показао на делу. Дом Божји, храм у Белошевцу, стао је ове године под своје сводове. Озидан је и централно кубе, као завршна фаза зидања овог св. храма.

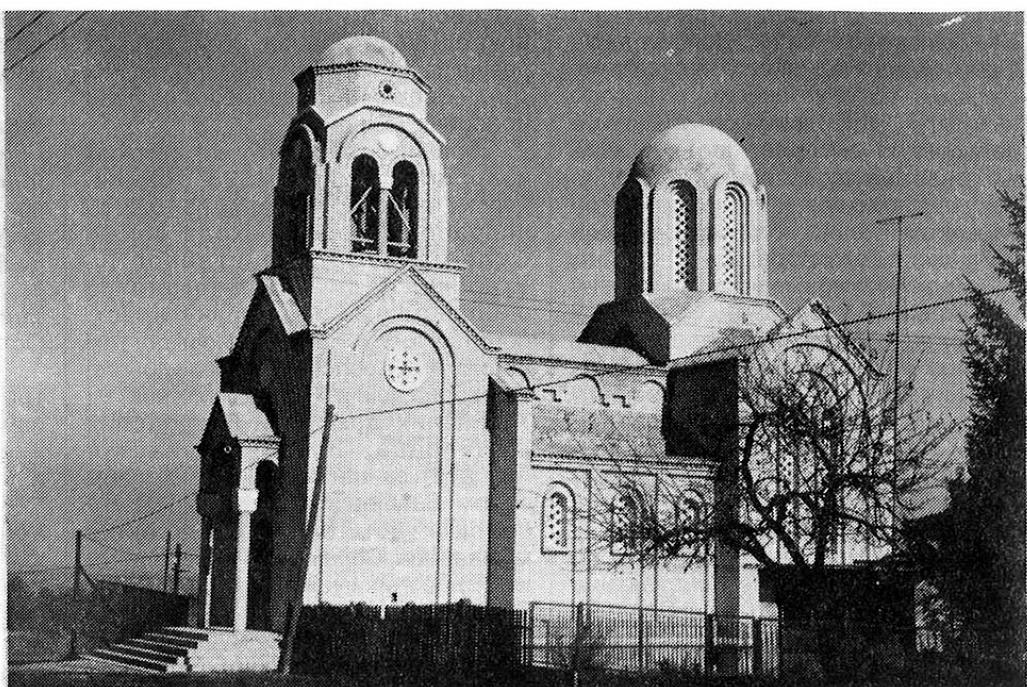
Прошле године озидан је звоник на храму и постављено два нова звона, тешка заједно 500. кг. Градња је текла у континуитету. После освећења темеља и почетних зидарских радова дошло је до малог застоја. Све је то надокнадено у последње три ипо године, када се, може се рећи, није нистало са изградњом. У свакој години урађена је по једна фаза.

Било је потешкоћа у обезбеђивању средстава, али увек када је претило да се стане са радовима, појављивали су се добри људи и притицали у помоћ са великим и малим даровима, а пред Богом они су сви велики, и на тај начин нису дозволили да се стане са изградњом. У првом реду треба истаћи Господина Радојка Ракетића из Крагујевца са својим прилозима у новцу, али и куповином оба звона, као и крста од прохрома на звонику храма. Ту је и цемента-

ра „Поповац“, са знатном количином цемента, која је највише допринела да се у овом задњем делу градње храм засводи. Записани су и многи други, који су помогали у новцу, материјалу, добровољном раду, које Господ сигурно неће изоставити са Свог списка, а који су свако на свој начин допринели, да се ово богоугодно дело доведе у садашње стање.

мајстори Радован Здравковић и Радиша Милосављевић из Раче крагујевачке, надалеко чувени по своме умећу. Било је ту још много људи, који доприносе да карике тог ланца буду чврсте и јединствене, како би издржале све тешкоће које се јављају у изградњи.

Сада се улази у завршну фазу, која изискује још више средстава, још више љубави и ревности, али и упорности. У првом реду предстоји

Тренутни изглед цркве Светог кнеза Лазара у Белошевцу

А колики је ово подухват, најбоље говоре бројке о прикупљеном и утрошеном новцу и утрошеном материјалу, као и о утрошеним радним данима. Ево неколико примера: радних дана је било 170, мајсторских надница 570, простих надница 410, датих ручкова мајсторима 105. Цемента утрошено 90.000 кг, шљунка 180. м³, гвожђа 7.500 кг, цигле-фасадне, беле 30.000 ком, цигле црвене-обичне 28.750 комада.

Сваки прилог, па и најмањи је доприноeo да се угради и она задња цигла, јер да она није уградеана радови зидања се не би завршили.

Великом подухвату су допринали и неимари овог св. храма. У првом реду пројектант, архитекта мр. Господин Радослав Прокић. Ту идеју у дело су спровели врсни

покривање бакарним лимом целе кровне конструкције, око 400. м². Затим следи унутарња малтерација храма, онда постављање мермерног пода и на крају израда иконостаса. Све су то радови који односе велика средства. А зашто сумњати да то наш народ не може. Јер, у највећој материјалној кризи 1993 и 1994. године, највише је урађено на храму у Белошевцу. Српски народ када је у вери својој непоколебљив, када је неподељен, јединствен и сложан, он може много.

Јер смо ми светосавски народ, народ са косовским опредељењем и заветом, задужбинарски народ, народ који је знао зашто вальа живети и зашта вальа мрети.

С.М.А.

РИЗНИЦА ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ „СВ. ПРОРОК ИЛИЈА” У ВРАНИЋУ

Вранић са околином (Јасенак, Дражевац, Мислођин, Барич, Мала Моштаница, Међак, Баћевац, Гунцати, Шилњаковац, Баљевац), спада у ред оних делова Београда који су имали најстарија људска насеља. Једно такво људско насеље, настало око 6000–5500 година пре нове ере, које је припадало старчевачкој култури (старијем типу неолитске културе), налазило се при ушћу Баричке реке (Ревенице) у Саву. До долaska Словена на Балканско полуострво, па самим тим и у Посавину и на територију Вранића и његове непосредне околине, ове просторе насељавали су Илири, Келти у 4. веку пре нове ере, и Римљани који су почетком 1. века нове ере освојили Балканско полуострво.

Вранићки крај је у средњем веку мењао многе господаре. На домаку Београда и важних путева између Европе и Азије, на власти су се смењивали Византинци (Ромеји), Срби, Франци, Бугари, Мађари и други. Најважније трагове су оставили Срби. У 10. и 11. веку Посавина и Вранићки крај ушли су у састав српских држава – Рашке у време кнеза Чaslava (927/28. г.–око 950. г.) и Зете у време Константина Бодина (око 1082.–1101. г.). Северна граница ових српских држава била је Сава. Значајне трагове у овом крају оставил је краљ Стефан Драгутин (1276.–1282. г.), старији син краља Стефана Уроша Првог (1243.–1276. г.) и брат Стефана Уроша Другог Милутина (1282.–1321. г.), који је после силаска са престола добио на управу северни део тадашње српске државе. Године 1284. Драгутинова област је проширена и територијом коју је као вазал добио од угарског краља, Мачванско–босанском бановином као и Београдом, који се тада први пут нашао под влашћу једног српског краља. Летњиковац Драгутинов био је у Дебрцу. Овом облашћу Драгутин је владао 32 године, све до своје смрти, 12. марта 1316. г.

Дugo се веровало, на основу нарочног предања, да је цркву манастира светог Христофора у Мислођину саградио управо Драгутин крајем 13. века. Међутим, материјални остаци очувани на самом локалитету, довели су до закључка да је манастир сазидан највероватније у првој половини 15. века у време владавине деспота

Стефана Лазаревића (1389. тј. 1393.–1427.), или највероватније на темељима разрушено старије цркве, из доба краља Драгутина. Манастир св. Христофора страдао је приликом турског похода 1521. г. Обновљен је и поново живописан у време обнове Пећке патријаршије у другој половини 16. века. Манастир је коначно порушен током 18. века, у време аустријско–турских ратова. По својим стилским особинама, црква манастира св. Христофора везује се за моравску школу српских средњевековних споменика из прве половине 15. века.

Вранић се први пут у историјским изворима помиње 1528. године. Турски катастарски попис из 1528. г., направљен после похода војске Сулејмана Величанственог на Угарску, када је и Београд са околином пао под турску власт, помиње, осим Вранића који по том попису има 3 српска дома и 4 одрасла мушкарца, још и Хмељак (Међак) са 7 српских дома и 5 одраслих мушкараца, Гунцат (данашње Гунцати) са напуштеним суседним селом Баћојевцом (Баћевац) са 19 српских дома и 36 одраслих мушкараца, Борак са 23 српска дома и 30 одраслих мушкараца, село Доња Даросава (у Међаку) са 10 српских дома и 9 одраслих мушкараца и друга. Наредни пописи обављени су 1536. и 1560. године. У њима су сачувани и први помени неких садашњих села, а такође су сачувана од заборава и нека села која више не постоји, нити се знало да су постојала. Према тим и каснијим пописима, број дома и становника Вранића и околине стално се мењао у зависности од миграционих кретања и ратних пустошења.

У свом походу на Беч, маја 1683. г., Турци су у Посавини хватали сељаке да им буду комориџије. Поред осталих, тада је ухваћен и Лека Ђајуровић – Милијановић, земљорадник из Вранића, који је учествовао у опсади Беча, био сведок турског пораза и вратио се жив својој кући у Вранићу.

Велика сеоба Срба под патријархом Арсенијем Чарнојевићем захватила је вранићки крај с пролећа 1690. г. Многољудни збег који се пребацао преко Саве у јужну Угарску, повукао је са собом и становнике Вранића. Ускоро је настало такво стање да се напред није могло а назад није смело. Тада су многи, који

нису успели да се пребаце преко Саве, почели да се размештају по вранићком атару. Било је то друго веће насељавање Вранића.

У новом рату између Аустрије и Турске, који је трајао од 1716. до 1718. године, Аустрија је, поред оссталог, добила и северни део Србије (са Посавином) од Саве до Западне Мораве. Повлачећи се из Србије, Турци су је варварски опљачкали и опустошили, тако да је одавала слику праве пустоши која се „састоји из самих брда и шума“. У попису с краја 1717. године, помињу се села Вранић, Међак, Јасенак, Дражевац, Липовица и друга, у којима је једва да је остала нека породица. Међу посавским насељима тада је предњачио Палеж са 11 становника, а за њим Грабовац, Бреска и Звечка са по 8, док је велики број села остао сасвим без становника као Остружница, Барич и друга.

Аустријска власт званично је трајала до завршетка новог рата између Аустрије и Турске, завршеног миром у Београду, 1. септембра 1739, а у Посавини стварно до октобра 1737, када су је Турци заузели, поробили и опљачкали, нарочито њена села с десне стране Колубаре, у Београдском округу. За аустријском војском која је одступала прошла је друга велика сеоба Срба, под пећким патријархом Арсенијем Јовановићем Шакабентом. Вранић је тада био насељен новим становницима. Ово насељавање је потрајало нешто дуже. Познато је као сеоба Пипера. Миграциони токови трајали су све до Кочине крајине, 1788. године. Године 1787, кад су изгледи за рат били на видику, Аустрија је скупљала српске добровољце и од њих формирала тзв. Фрајкор. Из Посавине, као области која се граничи са Сремом, одакле је највећим делом и потицала агитација за фрајкор, отишао је тада већи број добровољаца. Истицали су се Иван Мислођинац из Мислођина, Радич Петровић из Остружнице, Петар Ерић из Звечке, Исајло Лазић из Уроваца и други. Непосредно пред избијање Аустријско–турског рата, српске породице из Груже и Драгачева, бежећи од турских репресалија, населиле су се у Вранићу, захваљујући везама са оствужничким свештеником Николом Радомировићем. То су биле породице Поповић Тодор и Милица са синовима попом Димитријем,

Павлом, Атанасијем и Јованом (славе Лазареву суботу), породице Томић и Бели. Рат између Аустрије и Турске завршио се несрећно по Србе: Аустријанци су напустили Србију, а своје верне савезнике Србе, који су главни терет рата носили на својим плећима – како то сликовито каже троношки летописац – „Турцима под сабљу предали“. Са аустријском војском кренуо је тада и српски народ преко Саве. Посавина је тих дана готово сасвим опустела. Миром у Свиштову 1791. г. свим избеглицама је било допуштено да се врате у своја села. Међутим, после свега што су доживеле у овом рату, многе породице из Груже и Драгачева (Лисе, Каоне, Граба), договориле су се да остану у посавским селима. Поред породица Поповић, Томић и Бели, које су се пре рата населиле у Вранићу, дошли су и породице: Јоксић, Јелић, породица Писар–Мирка од кога потичу Матићи и Мирковићи, Степановић, Маринковић, Којић, Тришић, Рашић, Стјаковић, Пантић, Ненадовић, Илић и друге.

Вранић је особит историјски значај имао у време Српске револуције која је трајала од 1804. од почетка Првог српског устанка до 1835. до укидања феудализма у Србији. Павле Поповић је свакако централна личност из Вранића у устаничком периоду од 1804. до 1815. године. Вранић је био међу првим селима која су постала читлуци. Један од четворице озлоглашених дахија, Аганлија, постао је читлуксахија Вранића, тада највећег села у Београдској Посавини. У време дахијског терора, 1802. г. кулуком су саграђени ханови, а обновљени тамо где су већ постојали. Најважнији хан у Посавини био је онај на Окапини у Вранићу, удаљен неколико стотина метара од старе цркве брвнаре. Постоји низ података, који указују на постојање цркве у Вранићу у другој половини 18. века. Сачуван је текст записа из једног рукописног зборника који је настао 1795. године, у коме се наводи да је књига припадала попу Димитрију из Вранића, и да ју је неки Стефан поклонио цркви у Вранићу. Очувани су и неки предмети из црквеног инвентара, који имају записи дародаваца, са краја 18. века, литургијске књиге и један дуборезни крст Хаџи Рувима из 1795. године.

Српски народ је штитио своје цркве брвнаре, као најснажнија упоришта свог духовног и друштвеног живота. Код цркава су одржавани сабори, зборови и договори, а у њима су значајну улогу имали свештеници и монаси. Осим што су обављали богослужење, они су одржавали и ширili писменост,

па и подстицали националну свест народа. Пламен слободе је настао и широ се управо испред цркава брвнара.

Црква у Вранићу везана је за догађаје из времена Кочине крајине и припрема за Први српски устанак. Ту су се састајали кнез Сима Марковић из Великог Борка, Милисав Чамчија, Јанко Катић, Хаџи Рувим, Павле Поповић и други виђенији Срби. Турци су вероватно крајем 18. века у време аустријско-турског рата (1787–1791) оскрнавили старију цркву брвнару.

Као што је већ истакнуто, у време припрема за устанак, црква брвнара у Вранићу била је место састајања народних вођа. Посавски прваци су избегли сечу кнезова. Кнез Сима Марковић, Павле Поповић, поп Димитрије Поповић, Милисав Чамчија и други, склонили су се у шуму Глоговац, у Вранићу, где су им се придружили и неки прваци околних Кнежина, као Јанко Катић из Рогаче.

Устанак је почeo паљењем ханова и убијањем субаша и ханџија. Хан у Вранићу, на Окапинама, био је један од првих који је изгорео. Упалио га је и Турке побио, 19. фебруара 1804. прослављени јунак из оба устанка Милисав Чамчија из Великог Борка. Не може се поуздано утврдити да ли је српска црква у Вранићу трпела турске репресалије у ово време. На месту где је некада стајала црква брвнара коју су Турци оскрнавили крајем 18. века и током Првог српског устанка, Павле Поповић је по налогу Правитељствујушег совјета поставио 1810. спомен обележје – „белег“. Грађу ове старе цркве су житељи села пренели на нову локацију – Црквени крај. Остаци те цркве спаљени су 1813. приликом слома државе Првог српског устанка, када је Вранић претрпео нова пустошења. Из Вранића су, током Првог српског устанка, погинули Стефан Стојићевић – 1804. приликом паљења хана, Јован Ђајровић – 1804. у боју на Дрлупи, Лаза Марић и Стефан Тодосијевић – 1804. у боју на Баточини, Павле Којић и Марко Јелић – 1805. под Београдом, на Врачару, Аћим Бели – 1806. под Београдом, на Врачару и Андрија Миловановић – 1813. на Равњу.

Србија је 1815. године, после споразума Милоша Обреновића и Марашића Али паше, постала полуаутономна, а 1830/33, после доношења знаменитих хатишерифа аутономна, односно вазална кнежевина. Тако су Срби на простору државе Првог устанка стекли националну и економску слободу и започели културни препород.

Након стабилизације прилика после Другог српског устанка, године 1823. по налогу кнеза Милоша, са

благословом ондашњег митрополита београдског Агатангела, житељи Вранића су од остатака старе цркве брвнаре подигли нову цркву на месту званом Гуњица. Црква брвнара посвећена је култу светих 40 мученика (Младенци). У то време је Вранић почeo интензивније да се насељава становништвом из других крајева. Према пописима 1820/21. има 83 куће и 100 пореских глава, 1831. г. 88 кућа и 89 пореских глава, а 1835. г. са 90 кућа и 107 пореских глава, Вранић представља највеће село Капетаније посавске, која административно у то време покрива 30 села. Године 1846. Вранић, село у округу београдском у срезу посавском, има 124 куће. Из наведених података се види да је Вранић током прве половине 19. века, у економском и социјалном погледу, једно од најразвијенијих села београдске околине. Школа у Вранићу отворена је 1848. што је за Београдско подручје релативно рано, јер је до средине 19. века читаво подручје имало свега 16 школа и укупно 123 села. У административно-управном погледу, Вранић је спадао у састав Кнежине Николе Станковића, а касније у састав Кнежине посавске, односно среза посавског.

У српско-турским ратовима између 1876. и 1878. и становници Вранића су дали свој допринос ослободилачкој борби целокупног српског народа, што је резултирало коначним добијањем државне независности на Берлинском конгресу 1878. године. Међу јунацима који су се борили за независност Србије, били су и Димитрије Матић и Јеремија Стјаковић, чији се надгробни споменици налазе у црквеном дворишту.

У време Краљевине Србије (од 1882. године) док је на српском престолу владао Милан Први Обреновић Четврти, 1888. године, непосредно поред старе цркве брвнаре, подигнут је нови храм, посвећен светом пророку Илији. Црква је освећена од архиепископа и митрополита Теодосија Мраовића. Парохијској цркви Св. Илије у Вранићу припадају села Вранић и Мељак.

Ни у 20. веку Вранић није био поштеђен разарања и људских жртава у ратовима за слободу српског народа. Улога села Вранић у историјским превирањима последња два века била је врло значајна. У историјском памћењу, Вранић остаје као важна позорница бурних догађаја српске историје, што га чини једним од најзначајнијих места Посавине и околине Београда.

кустос историјског музеја Србије
Владимир Мереник

Освећење Црквене ризнице у Вранићу

БОГАТА ИСТОРИЈСКА ГРАЂА

Тридесет километара јужно од Београда, с десне стране Ибарске магистрале налази се село Вранић – старо, богато, дугачко и широко... У њему има одавно бјелега историје. Неки су сачувани и рестаурирани па се данас налазе у много бољем стању и изгледу него прије педесет, сто или више година.

На дан светих Штиљановића – Стефана и Јелење, у уторак 17. октобра ове (1995) године, у Вранићу је било веома свечано, поготово у Вранићкој порти, јер је црква у Вранићу била средиште ове светковине. Тога радног дана била је на окупу велика група људи из мјеста и околине, а особито из Београда који су допутовали аутобусима.

У 10 часова и 45 минута дошао је надлежни епископ шумадијски Господин др Сава са својом пратњом. Радосно је дочекан и поздрављен од стране великога броја присутних. Очигледно задовољан великом скупом, упутио се у цркву Св. пророка Илије где је служено кратко молепствије, а онда у нову зграду – специјално пројектовану и зидану за ризницу. Ту је извршено освећење, пред њом изведен кратак пригодан програм ученика мјесне школе која носи име Св. Саве, а онда су гости – заједно са Владиком и домаћинима: свештенником Радивојем Митровићем и пре-

дставницима Црквене општине вранићке и другима, обишли просторије ризнице и разгледали њене изложене експонате; а изложени предмети су разни и различити: има их веома старих, и веома лијепих, и веома вриједних... У ризници се налази богата грађа за нашу националну и црквену историју, особито за историју књиге и писма. Сазнали смо да има још велики број предмета који нијесу изложени, јер треба још направити мјеста, у поткровљу и можда новим распоређивањем експоната.

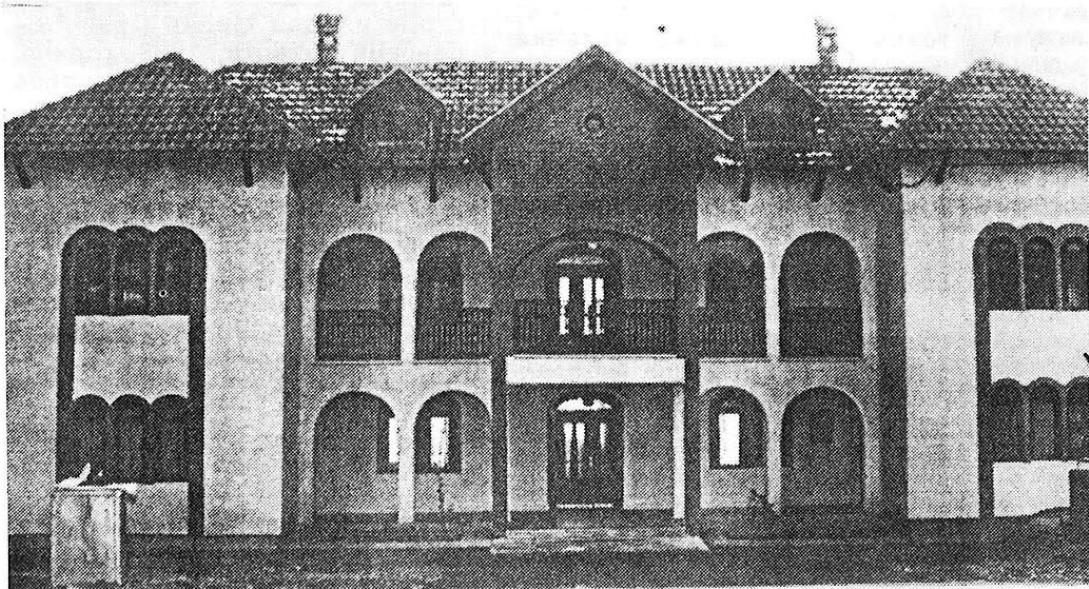
Међу гостима су виђени и слушани угледни гости из Београда: господин Милић Петровић, директор Историјског музеја Србије који је говорио на ћачком програму, и изложио присутним дијахронијску слику Вранића, од најранијих времена до данас; нагласио је да на овако малом простору каква је порта вранићка имамо пет важних објеката који покривају неколика вијека: Матића кућа која је најстарији објекат у Вранићу о трошку Завода и Музеја дислоцирана је и рестаурирана и сада се налази овде, затим црква брвнара, посвећена Четрдесеторици мученика је скраја претпрошлога и из првих година прошлога вијека, па црква св. пророка Илије у којој се редовно служи и примјерно је обновљена, затим парохијски дом који

је у најслабијем стању јер до сада није могао имати приоритета поред ових објеката и, најзад, нова зграда ризнице – нова из темеља и намјенски рађена, јединствена у овој Епархији па и у Српској цркви, посебно нашега времена.

На ручку који је био у порти планиран и сервиран били су – послије програма – уз Епископа и представник Министарства за културу Србије – помоћник министра господин Раде Бегенишић који је у своме говору истакао да је Министарство одавно помагало радове у овој порти, да ће и даље имати пажње и новчано ће помоћи кад год буде требало јер се овде ради о великом и вриједним стварима и документима наше културе; директор Музеја Петровић је поново говорио евоцирајући успомене на бригу Музеја на рестаурацији и санацији ових објеката, затим су били представници Богословског факултета и Богословије као и Музеја Српске православне цркве уз многе друге госте. Представник Црквене општине је кратко поздравио присутне, свега једном реченицом која, у слободној интерпретацији значи: ми не знамо много да научно причамо али колико смо могли ми смо урадили и овако показујемо своју оданост својој вјери; а урадили су одиста и доста и добро.

При крају свечанога ручка свештеник Радивоје Митровић је поздравио госте, а онда је о бројним искушењима којима је током петнаестогодишње градње ове Ризнице требало одолети, беседио епископ шумадијски Г. Сава.

Негдје око 16 часова гости су се, уз поздрав, разишли својим правцима и понијели собом из Вранића лијепу и богату успомену; успомену која значи живот и историју.

Зграда парохијске ризнице у Вранићу

protojerej
др Димитрије М. Калезић

СЕЋАЊЕ НА ОКТОБАР 1915. ГОДИНЕ

Ових октобарских дана прилика је да се наш народ подсети на једну стравичну и мучну јесен, једну од најцрњих и најтежих епоха коју памти и по злу спомиње наша народна Историја новијег доба.

Почетак овога века био је бременит крупним и судбоносним догађајима. У тим догађајима Србији као централној држави на Балканском полуострву додељена је била посебна улога, а са њом одређена и тешка судбина.

На нашим отаџбинским просторима врло дugo се укрштају витални интереси великих сила, поморских и копнених подједнако, сукобљавају се политички, привредни, економски религијски, културни утицаји и тежње. Сви ови сукоби великих, силних и моћних нису мимоилиазили наш народ, од најстаријих па до најновијих дана.

Вековни сан нашег народа, ослобођење од Турака остварен је у Балканском рату 1912. године. Следеће године вероломни напад Бугара, један краткотрајан и крвав рат са дојучерашњим савезником и велика победа. То је узнемирило велике сile; тражен је повод да се са Србијом обрачун.

Црножута монархија напада Србију тек изашлу из два победничка рата, ова чини натчовечанске напоре, и у борбама односи велике победе у лето и јесен 1914. године. Пораз Аустрије у Србији мучно је одјекнуо код њених савезника, створен је план да јој се помогне и да се мали, бунтовнички, али слободарски народ свирепо казни.

После тешке зиме у пролеће 1915. године, када је епидемија тифуса однела отприлике онолико колико је остало и на бојном пољу, на сцену ступа Немачка, као савезник Аустрије. Наши летописци су записали: 5. октобра 1915. године отпочела је немачка офанзива против Србије, коју је предводио један од њених важних војсковођа, фелдмаршал Макензен.

Те судбоносне јесени отпочела је агонија малене и у три претходна рата тешко искрвављене Србије. У огњу од челика и дима, у убиственој канонади стравичне Макензенове артиљерије, одигравао се последњи чин Историје једне слободољубиве земље и њене храбре армије. Савезници су задоцнили са својом

помоћи, надања се угасила, остали су написани транспаренти у Нишу припремљени за свечани дочек. Србија је била на беспуђу, и после свих недаћа, недалеко од границе биолошког истребљења.

У тим данима велике безизлазности, страховито притиснути са свих страна, српски војници су чинили чуда од јунаштва и храбости. Свака стопа земље се бранила беспримерним херојством. Одступало се са борбом, а гробовима и својим и својих непријатеља, војска је бележила правац свога одступања. Страдања и патње невиног становништва биле су таква каква не памти наша народна Историја, иначе богата оваквим догађајима. Сав је народ био у борбеним редовима; у то време гробља су нам била већа од градова; све је било жртвовано за част и одбрану отаџбине.

Исполински замах генерације наших очева у судбоносним ратовима сврстао их је у најбоље и најиздржљивије војнике света. Потамнели су славу античке Спарте, бранећи своја огњишта, сваку стопу своје земље, издигли се изnad легендарног Леониде, прелазећи преко злогласне и залеђене Албаније, једног од најсуворијих страдања које је Историја света забележила. То су им признали савезници кад су их на обалама мора измучене и измождене прихватили, а то су и песници њихових страдања, њихових уздигнућа и ваксрења овековечили стиховима:

„Летописци бележе то:
... Во времја оно беше зло.
Крв је земљом српском текла,
На Косову војска клекла,
Опроштајне просу сузе
И на плећа Крст свој узе
Па продужи путовати,
Туђа брда да дохвати,
Не преставши лелекати:
Ој Србијо мила мати,
Опет мораш робовати!

Ићаху тако геаци,
Гуслари, борци, босјаци,
Регрут и несрећни ѡаџи,
Судбине мутне пешаци,
На пут дугачак марк и слеп,
Да својим грозним краком,
Под савијеним барјаком,
АЛБАНСКИ ИСПЕВАЈУ ЕП...
Но љубав према слободи,
Домаћем огњишту, породично срећи,

давали су мученицима снаге и храбости да преbroде све. Ношени и охрабрени тим идеалом, као антички Феникс, никли су и подигли се из сопственог пепела, на новом фронту, према старим противницима, на страх и трепет непријатеља. А тада, урвине и кланце, громаде Кајмакчалана, окружених вековним миром, проломио је урлик храбрих, који су преко таласа крви јурнули у своју поробљену отаџбину, својој деци донели слободу, а целом свету показали: да је један народ непобедив кад се бори за идеју Правде и идеал Слободе, да се Историја понавља верно и упечатљиво: „Да је идеја Правде јача од сваке сile“ и да је Давид савладао Голијата...

У време кад се слави овај мучни јубилеј, њих више у животу нема! Историја, која је „Мати памћења“ из књига и расправа ће нам доћаравати то велико и по свему судбоносно време, доћаравати ликове великане, заточнике за слободу и срећу свога народа. Изнад њих „Покој господари“ а изнад синова њихових: „Повесница бива“. Прошлост их је закрилила својим крилима, и овенчала неувелим венцима славе и непролазности.

Нека ове речи буду мала воштаница на гробовима знаних и незнаних: војсковођа, војника, бораца, грађана избеглица осталих у дивљинама Албаније, подављених по њеним рекама и њиховим тресештима, уснулим на Острву смрти Виду, сахрањеним у плавим дубинама Јонског Мора и по литицама, урвинама и кланцима Кајмакчалана. Песник летописац за крај је написао:

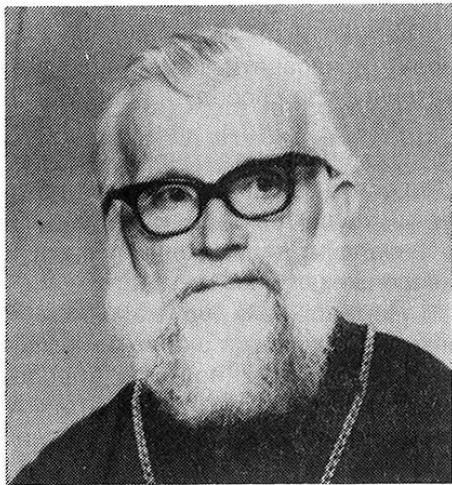
„Свете су наше границе,
Њиве наше, плодне оранице,
Свете су жртве ратничке
Нације наше патничке!
Ми ћемо на њих пазити,
Нећемо прошлост згазити,
Нећемо гасити свеће
Ни са гробова склањати цвеће;
Да летописци данашњи,
Као и они давнашњи,
Могу да ставе у књиге,
И целом свету смиreno кажу:
МРТВИ СНЕВАЈУ БЕЗ БРИГЕ,
ЖИВИ ЧУВАЈУ СТРАЖУ!...

protoјереј-ставрофор
Милорад С. Милошевић

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ДРАГОМИР КРСТИЋ

Дана 31. августа 1995. године
преминује, у својој породичној кући,
један од најстаријих свештеника
Епархије шумадијскеprotoјереј-
ставрофор Драгомир Крстић, члан
Црквеног Суда и умировљени парох
крагујевачки.

Почивши прота Драгомир рођен је 1907. године у Сврачкову код Ужица. По завршеној основној школи и нижој гимназији млади Драгомир уписује се у шесторазредну богословију у Битољу, у којој је провео време од 1924–1930. године. Богословски факултет завршио је у Београду. У чин свештеника рукоположен је 1932. године у Чачку од блаженопочившег епископа жичког Јефрема, и постављен за пароха у Севојну где је остао све до 1943. године. Те године прелази у Крагујевац и бива постављен за катихету у Гимназији.

Прота Драгомир Крстић

Године 1945. прата Драгомир, као и све катихете, остао је без службе, те се сам старао о својој седмочланој породици, коју је, после овога, морао физичким радом да издржава.

Наредне 1946. у фебруару добија парохију у Лоћики, на којој остаје до новембра, када поново прелази у Крагујевац за пароха петровачког при Саборном храму. На овој парохији прота Драгомир је остао до 1969. а затим прелази за пароха каргујевачког при поменутом храму, где остаје све до 1977. када одлази у мировину. Прота Драгомир је, и као умировљени свештеник, редовно одлазио у цркву и активно учествовао у богослужењима, све док није оболео и био везан за кућу.

Дана 31. августа, у поподневним часовима, прота Драгомир је уснуо у Господу у својој 89. години живота.

Опело над почившим протом
Драгомиром обављено је 2. септе-
мбра у Саборном храму, које су
служили Њихова Преосвештенства
Г.Г. епископи жички Стефан и шума-
дијски Сава, уз саслужење 24. свеш-
теника.

Од поч. проте Драгомира Крстића орпостио се надлежни епископ Господин Др Сава овим речима:

„У овој седмици, када празнујемо
Пресвеће
Богородицу, а тај Празник је пајрон
ове цркве, јер ову цркву иштиши Пресвећа
Богородица, уснуо је, у Господу,
наши најуследнији свештеник Епархије
шумадијске, Јанко Јерев-Саврофор
Драгомир Крстинић, двоструки
крстоносац. Да ли је то случајно што
је позван Господу, и у небески
Жртвеник, баш ове седмице? Није
случајно!

Прота Драгомир је више од љула века служио Богородичном храму и молио се Пресветој Богородици и певао јој: „У часу када будем одлазио из овога света буди ми љукров и помоћница!“ Заисти његова смрт била је хришћанска смрт: без бола, без срамоте, тихо је уснуо у Господу и прибрао се оцима својим; прибрао се оцима својим у 89-ој години свога врло плодног живота.

Рођен је 1907. године у Сврачкову; завршио основну школу и гимназију, а поштом је отишао у бишољску богословију коју је основао владика бишољски Јосиф, земљак. Ту, крај ногу владике Јосифа, човека малога распана а великог духа, васпитавао се да буде одушевљен свештеник Бога живота. Васпитавао се у богословији у којој је имао сјајне професоре: архимандрита Кипријана Керна, једног од највећег личнуржичара нашећа века; професора Јована Сокала, поштоње епископа Иноченција; јеромонаха Јована Максимовића, која су ћаци, међу којима је и он био, још за живота сматрали светашем, поштоње епископа шандајскоћ, који је пре годину дана канонизован за светаша. Бог га је упутио да учи богословију у једну од пет српских

богословију у јесен до истије српских православних богословија која је, у духовном последи, стајала на највишем нивоу. У тој богословији нећела се духовност и црквеност. То је оно што је красило првију Драгомира целога века. Када би сада могао преговоришти, он би слободно могао да каже овде пред лицем Божијеј олтара, где је служио Јуних људа века; „Певао сам Богу докле год сам био!“

Рукописан је 1932. године за
ђакона и свештеника од блаженоћ
старца жичкоћ владике Јефрема. Зар
је што случајно да га, ево, сада жички
владика исираћа на онај свет: његов
дugođadišnji i prijatelj i
саслужиштељ шакоће у овоме светломе
храму.

Десет година је био йароч у Севојну, а затим је постављен за капићешиу у Краљујевцу, и искусио последице Другог светског рата, јер је остао без службе и своју вишечлану породицу издржавао је својим физичким радом. Већ као млад свештеник йонео је крсни који је без ропашања носио.

Пошто је врло кратко време био њарох у Лођини премештен је у Краљевачац, постапајући краљевачки њарох и исте године постаје црквеносудски шујилац, да би након две године био постављен за члана Црквеног суда Епархије шумадијске, и на том положају је остао, све до прекијуче, више од 48 година.

Господ је Јристо Драгомиру дао још један крст. Српска православна црква, ценећи његов рад, одликовала га је највишим одликовањем, а сва одликовања је примио из руку блаженог очивашег епископа нашег Валеријана. На крају Јришта Драгомир добија и тирећи животни крст: изгубио је штесни вид, али му је Господ сачувао духовни вид. И све до прошле године, иако ништа није видео, видео је само Бога коме се усрдно молио, он је редовно богослужио у овом светом храму, и ниједну свету архијерејску Литургију нисмо могли замислити без Јрише Драгомира. Када смо га позивали да саслужује овде са нама увек се одазивао. Увек је био српски јер је, још као богослов, „завелео лейбашу храма Господње“. Заиста је био одушевљен свештеник Бога живоћа. Његове Јришеведи у овом светом храму слушане су са великим интересом. За што? За што је Јриша Драгомир јако много чишио и стално се усавршавао.

Низ година је био исповедник свештеништва, не само крађујевачког архијерејског намесништва, него и широм и других архијерејских намесништава, јер је уживао међу њима велики узлед.

Ми не смејмо да рођемо на Бога јер је у Његовој власници када ћемо долазити у овај свет и када ћемо из њега одлазити. А за нас хришћане нема смрти; само прелазак из онога

штито је штужно, а данас је цела Српска православна црква и њена земља штужна; одлазак из ове штучне долине, штамо где сија светлост лица Божијег, у месецу зеленила, у месецу освежења, на месецу где одбеже бол, жалоси, уздах... Ми штугујемо као људи а не штугујемо „као они који немају наде”, јер смо ми уверени да је пропаша и даље оситао са нама, својим духом који је бесмртан јер Господ, коме је он служио штолике године, йуних 62 године, наш Господ жив, наш Господ није Бог мртвих нега Бог живих. Спасишељ је зашто и дошао на земљу да дарује вакрсење свима нама. Прво је Својживот положио у гроб да би га заштитио одмах вакрспну. И Он ће у посledњи дан вакрснути нашег пропашу која ћемо ми вакрсавати на свакој Литургији у нашим молитвама. Ишак нам је жао и штужни смо штито одлазиједан од стубова Саборне цркве крађујевачке.

Пре 18 година запетили смо један саборни склоп свештеника овде су били факултетски образовани, који су се штурдили да све своје дужности превасходно изврше, да богослуже, проповедају и да буду на сваком

боѓослужењу. Нису бежали од олтара; нису бежали од цркве. И док је год пропаша био са нама ми смо се понашали према њему као према свом родитељу, имајући у виду његове године и његов углед који је уживао не само у Шумадијској епархији него у целој Српској православној цркви. Велика нам је ушеха и нама и његовој сјајној и одличној породици штито је свој крст, телесно слејило, хришћански подносио, без ропашања; и штито му је Господ помоћао, јер Господ, који даје крст, Он даје и снагу да се тај крст поднесе. И он је тај крст изнео доследјанствено, часно, свештенички, поштено и посито је углед свима нама. И ми, кадгод будемо Бога славили, увек ћемо се њега сећати. Он ће заузети данас месец у нашим срцима и нашим олтарима.

Сматрам за своју угодну дужност да се захвалим његовој деци штито су свога родитеља пазили онако како и доликује родитељима. Тако нештито се скоро не виђа у нашем народу. Сви су били на окућу око њега, и сви су га пазили и гледали да му помоћу у овим посредњим данима. Заиста свака реч Спасишељева је

испитишта, јер је Спасишељ рекао свима нама „што плодовима њиховим познаћеши их!“ Ми пропашу Крсташа познајемо што деци, што плодовима његовим, јер је своју децу васпитао хришћанским духом: научио их је двема стварима, штито је сасвим довољно: да се Бога боје и да се људи стиде!

Хвала и свима осветијима који су дойринели да посредни дани, нарочито посредњих година, буду штито лакши пропаш Драгомиру. Од Бога им хвала!

Захваљујем Преосвећеном епископу жичком Симеону који је дошао да испраши свога дугоћешића пријатеља и да се помоли за душу његову коју данас предајемо Богу, а што његово предајемо земљи од које је постало, које ће чекати други долазак Господа нашег Исуса Христу.

Нашем драгом и вољеном најзледнијем свештенику наше Епархије нека је вечна слава и хвала на свему ономе штито је учинио за Цркву Божију и за српски народ. Амин!”

protojerej Dрагослав M. Степковић

УСНУО У ГОСПОДУ ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР РАДИВОЈЕ Д. МИЛАНОВИЋ

После краће болести у годинама које по свом броју подсећају на доба старозаветних патријараха, у раним јутарњим часовима, 7-ог августа ове године, преминуо је најстарији свештеник Шумадијске епархије, пензионисани парох селевачки, прота Радивоје Милановић у својој 90-јој години.

Рођен је давне 1905. г. у Багрдану у сиромашној сеоској породици од оца Димитрија и мајке Здравке, основну школу започиње у родном месту а завршава, после прекида због ратних неприлика, и велике голготе српског народа у првом светском рату, у Београду где му се родитељи настањују. Карловачку богословију успешно завршава 1928. г. и после одслуженог војног рока ступа у брак са Загорком рођ. Лазић из Азање, и бива рукопложен у ђаконски и свештенички чин 1929. г. Исте године постављен је за пароха страгарског при манастиру Благовештењу, где је, и поред парохијских дужности, успео да заврши Теолошки факултет у Београду. За пароха селевачког премештен је по молби 1937. г. и ту остаје да активно служи пуних четрдесет година. У Селевцу преживљава све страхоте и братске поделе у другом светском рату, остајући све време са парохијанима.

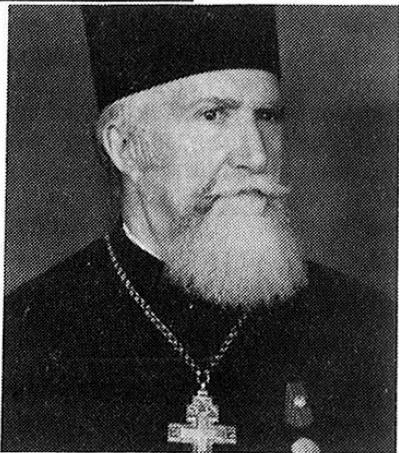
Уз велике тешкоће и неприлике успео је да поврати цркви одузети парохијски дом, и да у оно време први у Шумадији добије дозволу и подигне велилепни звоник, за шта је од блаженопочившег епископа Валеријана одликован протојерејским чином. За архијерејског намесника јасеничког постављен је 1961. године, а правом ношења напрасног крста одликован је 1974. године, да би децембра месеца 1977. био разрешен парохијске и свих осталих дужности.

Почивши прата Рака, како су га ословљавали, и браћа свештеници и парохијани, због своје

приступачности и урођене духовности, био је омиљен и поштован у средини у којој је живео, како од верујућих тако и од оних који су имали супротна уверења. Господ га је обдарио дугим животом, који је проживео са својом противницом Загорком. Последњих година свога живота доживео је разне недаће и искушења којима није било краја. За четрнаест месеци остаје без оба сина, преживљава тешки родитељски бол, а онда наилази болест.

На опелу које је обављено 7. августа у Селевачком храму, началствовао је архијерејски намесник јасенички протојереј-ставрофор Миодраг Бошњаковић, уз саслужење још деветорице свештеника. На опелу које је протекло молитвено и достојанствено, по жељи противној узели су учешће и певали свештеници које је он упутио, у своје време, у богословију. Сахрањен је сутрадан на Паланачком гробљу поред својих синова, где ће чекати вакрсење мртвих и живот будућег века. Смрћу прете Радивоја завршена је његова борба са бурама овога живота. Најважније за њега као и сваку душу хришћанску православну је какву ће награду и одликовање заслужити на небеским теразијама и непристрасном суду Христа Господа. Нека Спаситељ наш, Господар живота и смрти, милостив буде његовој души и оправи сва сагрешења која је по слабостима својим учинио, а награди га за сва добра дела вечним блаженством у царству Оца Свог Небеског.

свештеник Драгиша Савић

Прота Радивоје Д. Милановић

ТЕОЛОГИЈА ЈЕ НАУКА О ЛЕЧЕЊУ ЧОВЕКА

(Архимандрит Јеротеј Влахос: „Православна психотерапија. Учење Отаца“)

Cве до недавно је у православном богословљу био непознат појам „православна психотерапија“. Архимандрит Јеротеј Влахос је 1994. године обогатио православну теологију опширном студијом „Православна психотерапија. Наука отаца“, са којом желимо, бар овим путем, да упознамо нашу богословску јавност.

Психотерапија, као научни метод лечења поремећаја личности или група, и у медицини је новијег датума. Психотерапеутски правац лечења, нашао је своје место у медицини тек у двадесетом веку. Произашао је из, исто тако нама савремене, психоанализе – психолошког прилаза анализи душевних појава код здравих и болесних особа, њиховог тумачења и њиховог лечења. Зачетник овог модерног, у суштини психолошког учења, био је аустријски психијатар Зигмунд Фројд. Фројдов систем деценијама врши утицај не само на друге психолошке школе него на скоро све области друштвених наука, задирући чак и у област философије. Теолошка наука је била поштеђена од утицаја световног праваца психоанализе. Она је била имуна на овај наметљиви налет пошто је имала старије и дубље основе приступа човековој личности, њеним девијацијама и њиховом исправљању.

Да би нам била ближа престава о студији о. Јеротеја Влахоса „Православна психотерапија“, неопходно је да наведем (иако за то нисам компетентан) и неколико основних појмова са којима барата психоанализа. Према њој у личности постоје три основна слоја или дела:

„Оно“ (*id*), „ја“ (*ego*) и „над-ја“ (*super-ego*). „Оно“ је „нека врста казана у коме кључа нагонска страна личности“. Ту се рађа „либидо“ и начело жеља. Структура принципа „Оно“ је, углавном, одређена наследним принципима.

„Ја“ (*ego*) се образује током развоја јединке. Од поремећаја личности долази до слома „ја“. Тада личност треба лечити, исправљати.

„Над-ја“ (*super-ego*) се састоји од скупа етичких вредности и естетских норми које „забрањују“ или „одобравају“ одређене поступке које чине „ја“ (*ego*). Овај слој „над-ја“ се углавном стиче наслеђем од оца породице. „Ја“ често бива потиснуто у област подсвесног. Задатак психоаналитичара је да и тамо про-

дре и препозна и открије непрепознатљиво и прерушено „ја“. Да би објаснили унутарња збивања у личности, неки правци психоанализе су обраћали велику пажњу сновима и рационализовали су их с циљем да прочитају поруке које из несвесног или подсвесног шаље „оно“ (*id*) у област свесног „ја“.

Фројд је сматрао да је психоанализа првенствено теоријски и педагошки систем, а тек после тога практични терапијски метод. Стекао је многе пријатеља, али многи су се са њим доцније разишли, развијајући своје властите системе (Карл Густав Јунг, Адлер, Рајх, Ференци и многи други).

Наведеној, научно компликованој и за нестручњаке замршеној научној дисциплини која барата са исто толико замршеном терминологијом (свесно, несвесно, подсвесно, колективно подсвесно, примат осећаја инфериорности, траума рађања, „либидо“ као енергија сексуалног инстинкта и сл.), архимандрит Јеротеј Влахос је поставио као пандан вековима старо, практичним искуством потврђено и оправдано, али до сада несистематизовано, учење Цркве, засновано на учењу Отаца – о човеку, његовом саставу, његовим определењима и слободи. Огромну грађу је о. Јеротеј изложио у студији „Православна психотерапија. Наука Отаца“ (изд. 1994 год.). Ово је прва студија такве врсте, која се појавила у хришћанској свету. Преведена је на енглески, француски, руски и арапски језик.

О писцу књиге

Архимандрит Јеротеј Влахос је рођен у Јоанини у Епиру 1945. год. Завршио је теолошке студије у Солуну. Јеромонах је постао 1971. год. Дуже времена је био професор на Теолошкој школи Св. Јована Дамаскина при Антиохијској патријаршији у северном Либану. У манастирским библиотекама Свете Горе је проучавао дела светих Отаца. Посебно је обраћао пажњу на исихасте. При овим изучавањима је дошао до закључка да је „теологија наука о лечењу човека“, да свештена лица могу и треба да савременом човеку помогну да реше своје психичке проблеме и изведу их из тескоба конфликтних животних ситуација,

које намеће савремени начин живљења.

О. Јеротеј је написао много књига, али међу њима истакнуто место има наведена „Православна психотерапија. Наука Отаца“ (Orthodox Psychotherapy. The Science of the Fathers)

Садржина књиге

Садржина је изложена у шест поглавља, међусобно повезаних. Свако поглавље има велики број поднаслова или подтема, обрађених тако да представљају један целовит научни систем. То су:

- Православље и терапеутска наука;
- Православна психотерапија;
- Православна патологија;
- Исихија (тиховање) и метод лечења;
- Православни терапеут;
- Православна епистемологија.

На основу учења Отаца су разашњени и прецизирани појмови о души, духу, срцу, уму, интелекту (логики) и мислима (логисмој). Страстима и греху, њиховој етиологији и деловању на личност, дато је истакнуто место. Основна поставка је следећа: Грех је узрок болести душе, ума и срца. Од степена лечења зависи степен богопознања. Човек је суштински дихотоман, састављен од душе и тела. Дух Свети је тај који прожима и душу и тело, дајући им тако и трећу димензију – дух (пнеума).

Писац подвлачи да се људи данас обраћају психотерапији да би постигли уравнотеженост у души и нашли мир и утеху. О. Јеротеј не полемише са модерном психотерапијом. Њене методе и успехе нити оспорава нити потврђује. По њему, „излечити човека“ значи и привести га Богу. Стога се православна психотерапија разликује од свих других психотерапевтских метода. Она није антропоцентрична, него теандрична. Није усредсређена само на људске методе, него и на енергије божанског благодати. Лечење и излечење поремећене личности је могуће и остварљиво само синергијом божанског и људског воље. „Сви смо болесни и свима је потребан Лекар. Православна црква је болница у којој сваки болесни треба да тражи и може да нађе излечење“. Степенима излечења – почетку, току и крају лечења

– одговарају и степени сазнања до којих се долази: телесног, душевног и духовног, као и степени богопознања.

Ову вредну књигу, која у својој бити представља одређену област богословља и њену вековима саб-

рану грађу систематизовану и дату у савременом руку, било би корисно превести и на наш језик. Она би изузетно послужила савременим пастирима, али и психотерапевтима и психоаналитичарима, који би неопходно употребили своје знање и своје

методе лечења поставкама које је веома брижно и систематично обрадио о. Јеротеј Влахос у „Православној психотерапији“.

Јован Олбина

ПОЛУТАР БАЛКАНА

(Душан М. Дачић: Камиље појило - романсирана биографија Цариградског друма)

„Цариградски друм: са безброжем спасији и безброжем власији - полуутар целом Србије; Цариградски друм: са безброжем грехота и безброжем доброћа, који пратака мравашака целом Србије;“

Цариградски друм са безброжем истини и безброжем заблуда, јездоје и сад једди посредје нас, час мутан и смутан, час свему и свачему ускутијан, где су све шаштине, башићине и имаштине ћадиле једно а садрдиле друго... Границан, неумитан...“

Запис познатог хроничара

Најважнија саобраћајна артерија Балканског Полуострва, жила куца-вица свеколиких вековних збивања, од најстаријих писаних података па до наших дана, био је и остао Цариградски друм. Прошлост овог дела Европе, уопште, као и нашу националну и Црквену историју Поморавља не можемо одвојити од казивања и записа везаних за овај пут, за његово постојање и трајање.

Као учитељица живота, светлост истине и весник прошлости, Историја нам обилато пружа податке о овој важној комуникацији насталој, свакако, у доба цивилизаторске и колонизаторске управе највећих освајача и градитеља античког света, Римљана. Систем војних и трговачких путева њиховог доба био је изврстан. Оно што су затекли Римљани су брзо дотеривали и оспособљавали за удобнији и безбеднији саобраћај, подједнако на суву и на води. Културно наслеђе Римљана остало је Словенима, који масовно навалише у области Византијске империје, преко реке Истроса за владе цара Јустинијана 518–527. у жељи да се докопају централних области Балканског Полуострва.

У повељама и писаним документима наших средњевековних владара он се спомиње као: „Царев друм“, „Вељи друм“, „Царски друм“. Још се назива и „Цеста великаја“.

Доласком Турака слика Балканског Полуострва се знатно мења. Њихово старање о путевима не може се мерити са римским, нити

са нашим српским. Посебно о безбедности на њима није могло бити ни говора.

Монографију Цариградског друма, исцрпну, свестрану написао је познати историчар Јосиф Јиричек, у своме знаменитом и до сада непревазиђеном делу: „Војни пут од Цариграда до Београда и балкански кланци“. Новија историографија има више студија узгредних или специјалних о друмовима у нашој земљи, од којих наводимо: Др Гавро Шкриванић, „Путеви у средњевековној Србији“, Бгд. 1974. г.

Наша национална историографија и књижевност обогаћени су појавом романсиране биографије ове знатне саобраћајне артерије, која добрим својим делом пролази кроз нашу отаџбину. Аутор ове корисне и са љубављу написане књиге, Душан М. Дачић, ректор Богословије у Београду, испунио је једну велику празнину у Историји нашег краја. Свестрани истраживач, велики познавалац наше народне и црквене прошлости, изванредан стилист, одличан композитор, обилато је користио своје знање, умешност и богату инвенцију, да нашем поклоњењу приближи вековну прошлост Балканског Полуострва и његов „полутар“ Цариградски друм. Страстан заљубљеник у прошлост свога краја, овим делом зналачки се одужио Цариградском друму, око кога је изложио своја казивања, исцрпна и свестрана. Одличан познавалац старословенског језика и записа на њему, кратких, језгритих, прегнантних и садржајних. Отуда лепота, чар и неодољивост ове књиге! Одличан наратор, он нас суверено води кроз векове почев од Херодотових казивања. Са њим путујемо као са незаменљивим водичем кроз богату прошлост нашега Поморавља, откривамо неисписане странице његовог бивствовања, присуствујемо крупним величким догађајима: пратимо усамљене путнике, емисаре и поклисаре, верске проповеднике, прогнане монахе,

полиграфе и хисторе, писце и хроничаре. Присуствујемо Немањином сусрету са крсташима, чујемо топот освајачких хорди. Прошлост је неодвојива од судбине једног народа, а она је овом књигом васкрсла жива, делотворна стваралачка.

Описујући прошлост Балканског Полуострва, аутор је свестрано обрадио и стручно осветлио и многе детаље из прошлости насеља дуж друма. Сасвим нормално! За свој постанак и развој, за свој успон и напредак, за своју пропаст и нестанак има да благодаре само Цариградском другу. Ко све њиме није прошао, од Полиба и Квинта, са прве странице ове књиге, па преко разоритеља Деспотовине Мурата II, освајача Сулејмана Величанственог и његовог несретног везира Кара Мустафе? Чује је писку раје и јаук монаха на рушевинама поморавских светиња, видео поворке прогнаних и безнадежних прогнаника, осетио стравичност пустоти, вековима обележених на каменитом и постојаном друму.

Иво Андрић је око Моста сместио и испричао Историју Босне, насеља, људе, описао времена, у широком луку премостио векове и показао сву лепоту и снагу прошлости као и њен узрочни однос према садашњости. Душан Дачић је на Цариградском друму израдио Хронику Поморавља, са ретком љубављу насликао векове, људе, приказао њихова схватања, осветлио тамна раздобља наших патњи и исполниско прегнуће у борби за слободу, вечно жућене, скупо плаћене и врло тешко оствариване. У књизи распознајемо ликове народних вођа: духовних и световних, осветника и заточника, бунтовника и бескомпромисних бораца.

А кроз све то као румена нит: Повест о Друму!

Хроничар је у праву кад је за њега рекао: Гранитан – Неумитан!

protojerej-stavrofor
Милорад С. Милошевић

СВЕДОЧАНСТВА О ПРЕКРЕТНИЧКИМ ТРЕНУЦИМА

(Љубивоје Мильковић: Храм Свете Тројице у Селевцу)

Поред држања помена косовским јунацима и изгинулим ратницима, обичај је код српског народа да се на Видовдан бере трава видовчица и њоме лече лјуте ране и очобоља.

Једну руковет такве исцелиteljske траве, у виду књиге, донео је под кров ове светинje наш земљак и наш заједнички брат у српству и вери Љубивоје Мильковић, новинар и публициста.

Његова књига „Храм Свете Тројице у Селевцу“ не лечи од рана задобијених на бојном пољу, већ од рана на души, не вида од болести на очима, него од духовног слепила. Ову богоугодну књигу благословио је епископ шумадијски Сава (Вуковић). Ево, шта у њеном предговору он каже:

„Пред нама се налази монографија Селевца и његове цркве брвнаре из пера вреднога господина Љубивоја Мильковића. Захваљујући овој књизи, пред наше духовне очи излазе дивни ликови Селевчана, световњака и духовних лица, чији се живот одвијао око парохијског храма Свете Тројице. Замислите колико је њихове деце крштено у овом храму, колико је младенаца примило Божји благослов за свој брачни живот, колико се верника измирило са Богом и сопственом савешћу и колико је новопресељених из ове долине плача испраћено у онај бољи свет.“

Рад господина Љубивоја Мильковића заслужује сваку пажњу и похвалу. Зато, без његове књиге не би смела да остане ни једна кућа у Селевцу, јер ће она бити украс сваке библиотеке.

Рецесент ове књиге, доктор Радош Љушић, професор Београдског универзитета, каже:

„Мало је локалних историчара који су толико дисциплиновани и вешти у разликовању битног од не-битног и уношењу у рукопис само оног што је карактеристично за предмет приказивања. Аутор овог рукописа доследно се држао начела да у повест Селевца и његовог храма унесе само најбитније чињенице и тако на малом простору вешто и успешино прикаже њихову прошлост.“

Након процена и оцена двојице стручних људи, од којих је један црквено, а други мирско лице, тешко је нешто више и боље рећи о књизи која данас има своју свечану промоцију. Међутим, као књижевник, не могу а да вама сабраним пред овим светим троном, не изложим и свој, надасве, скромни суд.

Најпре, треба истаћи да је Љубивоје Мильковић, од Бога вишеталентован, написао досад можда

најбољу хронику у нашем ужем за-вичају, утемељену на књижевно-историјској документацији и факто-графији, чиме се још једном потврдио као повесничар са лепим склоностима за истраживања овакве врсте. Његов занимљив текст о настанку цркве брвнаре, уствари је, згуснута панорама догађаја на овом простору од праисторије (ближе: пет хиљада година пре Христа) до данашњих дана. Аутор ће зналачки проћи кроз други низ деценија свог родног села, указујући на најзначајније личности и догађаје, редовно се осврћујући на узрочно-последичну везу најважнијих збитаја и историјских сведочанстава. Као на длану, показаће време деспота и Турака, Првог и Другог устанка, буна и преврата, Станаја Главаша, Карађорђа и Милоша. Указаће и на период када је Селевац био главно место у Јасеничком срезу, известити о првој школи, описати ужас и трагику балканских, Првог и Другог светског рата. Оцртаће све прекретничке тренутке у историји и традицији овог шумадијског села и његовом настојању за национално ослобођење и духовни препород.

У другом делу књиге, Мильковић ће заљубљенички говорити о изградњи цркве Свете Тројице, њеној архитектоници, дрвеној конструкцији, иконостасу, иконама, богослужбеним књигама, утварима, имовини, надлеžним епископима и свештеницима. Уствари, јасно ће закључити да њена прошлост одражава на особен начин и историју ове сеоске многољудне заједнице. Тако ће се овде уочити пун профил и замах списатељског надахнућа. А ако кажемо да је Мильковић открио податак да је црква у Селевцу (грађена и осликавана од 1827. до 1834.), највећа и најмасовнија црква ове врсте у

Србији – тиме је, вальда, речено све. До појаве овог рада, за то се у нас није знало. И да није завредела по многим основама, довољан би био само изнети пода-так, па да књигу „Храм Свете Тројице у Селевцу“ прогласимо за ванста-ндардно откриће, а њено штампање од стране Црквеног одбора на челу са господом свештеницима, иста-кнemo као прави издавачки подвиг.

Писана лепим и разговетним стилом и језиком, чистим срцем и родноселском конотацијом, ова књига, у свему необична, може се сматрати правим подухватом, јер се чита наизуст, као најбоље белетристичко дело, које ће, сигурни смо, имати велики број својих читалаца.

У то име хвала господину Мильковићу, донаторима и већ поменутим оцима и члановима Црквеног одбора, који су допринели да ово вредно штиво, данас, на Видовдан, видимо овако лепо одштампано.

Каленић

Година XVII

4-6/1995.

Издаје Српска православна епархија шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник
Драгослав Степковић

Уредништво и администрација
„КАЛЕНИЋ“

Главна улица 67
34000 Крагујевац

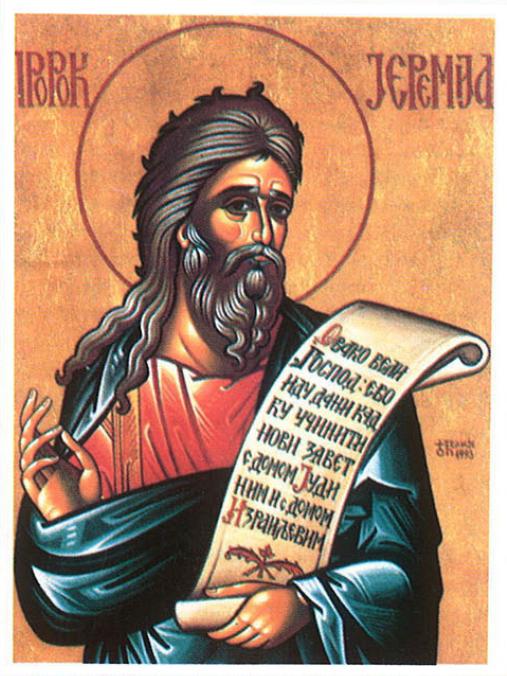
Телефон: 034/32-642

Жиро рачун: „Каленић“
издавачка установа
Епархије шумадијске
Број жиро рачуна:
41700-621-37-80700-86381
Број девизног рачуна:
41700-621-37-727104-07002947
ЈИК Банка д.д. Београд
Пословна јединица Крагујевац

Штампа:
„БИГ“ Београд
ул. Подавалска 22

Тираж:
3.600 примерака

Пророка твојега Јеремији памјат, Господи, празнујушче,
тјем тја молим:
Спаси души нашја.

